

LUDMILLA WEISER – PRVA PROFESIONALNA HRVATSKA  
VIOLINISTICA I VIOLINSKA VIRTUOSKINJA.  
BIO-BIBLIOGRAFSKA STUDIJA PRIGODOM 170 GODINA  
OD NJEZINA ROĐENJA

JADRAN JEIĆ

*Goli Vrh 33b,  
10450 JASTREBARSKO*

UDK / UDC: 78.071.2(092)Weiser, L.+016:929

DOI: <http://doi.org/10.21857/yrvqgtk239>

Izvorni znanstveni rad / Research Paper

Primljeno / Received: 12. 9. 2017.

Prihvaćeno / Accepted: 1. 3. 2018.

*Nacrtak*

Rad donosi dosad nepoznate detalje iz profesionalnog i privatnog života Ludmille Weiser, sudeći po pronađenim izvorima, prve hrvatske profesionalne violinistice i violinske virtuoskinje. Dosad se tek kratko spominjala, s brojnim biografskim pogreškama, većinom u radovima starije generacije muzikologa (Kuhač, Goglia, Širola i dr.), koji su pisali o dijelu njezine karijere vezanom uz školovanje u današnjem Hrvatskom glazbenom zavodu. Ovaj rad zaočkružuje njezin bogati životopis. Na kraju rada

popis je dosad pronađenih koncerata diljem Europe, glazbenika koji su u njima sudjelovali, skladbi koje su se izvodile te je priložena bibliografija radova koji spominju Ludmillu Weiser.

**Ključne riječi: Ludmilla Weiser, prva hrvatska profesionalna violinistica, 19. stoljeće, Beč, Zagreb**

**Keywords: Ludmilla Weiser, first Croatian professional female violinist, 19th Century, Vienna, Zagreb**

*Uvod*

U ovom radu iznijet ću rezultate istraživanja o Ludmilli Weiser, prvoj hrvatskoj<sup>1</sup> profesionalnoj violinskoj glazbenici i virtuoskinji koja je, unatoč tomu što je

<sup>1</sup> S obzirom na činjenice da je Ludmilla Weiser druga generacija Weisera rođenih u Zagrebu, da je u stranom tisku nazivaju hrvatskom violinisticom i, najvažnije, da u pismu majci 1868. piše o Hrvatskoj kao o svojoj domovini.

osam godina aktivno nastupala te bila iznimno cijenjena, ostala nepravедno zane-marena u povijesti hrvatske glazbe, za razliku od njezinih muških kolega, poput Ivana (Mane) Jarnovića prije nje ili Franje Krežme nakon nje. Pokušat ću prikazati njezinu uspješnu karijeru u vremenima u kojima se violina još uvijek smatrala pretežito muškim glazbalom. U svojem nastojanju da što vjernije rekonstruiram život i djelovanje Ludmille Weiser koristio sam se mnogim izvorima. Uglavnom je riječ o prikazima i kritikama iz onovremenoga stranog i domaćeg tiska, ali, nasre-ću, uspio sam stupiti u kontakt s njezinom prapraunukom Hannom Simcoe-Read koja danas živi u Engleskoj, dok preostali članovi obitelji žive u Njemačkoj i SAD-u. Oni su upotpunili podatke intimnim uvidima, poslavši mi ponešto pisama, pjesa-ma te preslike nekoliko portreta Ludmille Weiser.<sup>2</sup> Nažalost, o djetinjstvu i karijeri nisu imali podataka jer je Ludmilla prestala javno nastupati nakon vjenčanja 1869. Sličnu su sudbinu doživjele i mnoge druge violinistice, ali i ostale glazbenice jer je profesionalna karijera često bila nespojiva s ulogom supruge i majke. Unatoč rela-tivno kratkoj karijeri Ludmille Weiser, uspio sam prikupiti dovoljno podataka koji svjedoče o njezinu umijeću. Ludmillu Weiser prvi je spomenuo Franjo Ks. Kuhač pišući o njezinom ocu, zagrebačkom glazbalaru Ivanu Weiseru još 1876: »Gosp. je Veizer otac glasovite guslarice [violinistice, op.a.] Ludmile Veizerove, koja je prije desetak godina proputovala Njemačku, Francezku i Rusiju. Sada je udata za g. Reinolda Gulneke, ravnatelja dioničke tvornice »Hohenkrug« u Stetinu u Prusiji.«<sup>3</sup> O počecima karijere Ludmille Weiser kratko je pisao, u nekoliko navrata, Antun Goglia, ali njegovi radovi sadrže nekoliko ključnih biografskih pogrešaka koje se kod kasnijih kroničara ponavljaju.<sup>4</sup> Ludmillu Weiser kratko je spomenula Koraljka Kos, ispravivši pritom Goglijin podatak kako je Ludmilla učila violinu kod Georga

<sup>2</sup> U radu ću ih označavati kao različite obiteljske spise. Moram napomenuti i da obitelj nije sigur-na je li se Ludmillino ime izgovaralo kao Ludmila ili Ljudmila. Sudeći po većini izvora na hrvatskom te objavljenom pismu iz 1868, izglednije je Ljudmila. Jedan dio spisa u mojem je posjedu, a ostatak čuva obitelj. Zahvaljujem potomcima Ludmille Weiser na pomoći, pogotovo Hanni Simcoe-Read.

<sup>3</sup> Franjo Ks. KUHAČ: Prilog za povijest glasbe južno-slovenske, *Rad JAZU*, knj. 39 (1877), 82-83.

Podatke o nastupima po Francuskoj nažalost nisam pronašao. Moguće je da se Njemačka i Rusija odnose na Ludmillinu turneju po baltičkim gradovima 1868. od kojih su neki i formalno bili u Njemač-koj (npr. Memel, današnja Klaipėda u Litvi), a većina u ondašnjoj Rusiji.

<sup>4</sup> Antun GOGLIA: Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu (1827.-1927.), *Sv. Cecilija*, 20 (1926) 5, 166.

Antun GOGLIA: Orkestralna muzika u Zagrebu, Zagreb: preštampano iz *Sv. Cecilije*, 1935, 16, 55.

Antun GOGLIA: Violinistica Zagrebčanka Ludmila Weiser, *Sv. Cecilija*, 8 (1940) 12, 384-386.

Antun GOGLIA: *Domaći violinisti u Zagrebu u XIX. i XX. stoljeću*, Zagreb: Tisak narodne tiskare, 1941, 37.

Antun Goglia u svim radovima pogrešno navodi 1838. kao godinu rođenja i 1877. kao godinu vjenčanja. Moguće je da je Goglia napisao upravo 1877. kao godinu vjenčanja jer je te godine Kuhač u *Radu JAZU* objavio već spomenute podatke o Ludmilli Weiser i njezinoj udaji za Reinholda Gulekea (premda je rad predan 1876.). Ni godina ni mjesto smrti Ludmille Weiser, koliko mi je poznato, nikad nisu objavljeni. Goglia kratko navodi: »O daljnjem njezinom djelovanju kao i o godini njezine smrti nisam mogao pribaviti podatke.« Koliko mi je poznato, nikad nije pisano o Ludmillinom životu nakon udaje.

## **P r o g r a m**

glasbenoga koncerta što ga daje gospodična Ljudmila Vaiserova prva hrvatska umjetnica na guslah dne 6. prosinca u nar. zemaljskom kazalištu.

1. Ouvertura „La Sirene“ od Auberera, izvest će ju vojnička kapella ovdašnje c. k. pukovnije nadvojvode Stjepana pod osobnim ravnanjem g. pl. Asbotha.
2. „Concert Militaire“ od Bazzinia, igrat će gospodična Ljudmila Vaiserova.
3. Napjev za duboki alt iz opere: „Prophet“, pjevat će gospodična A. Mihićeva.
4. D-moll-quartet od Haydna, izveden po gosp. koncertantnici, M. Krešiću i braći J. i Gj. Eisenhuthu.

1. Potpourri iz „Liepe Helene“ od Offenbacha, izvedena po ovdašnjoj c. k. vojničkoj kapelli nadv. Stjepana.
2. Solo za violončel, izvest će g. J. Eisenhuth.
3. Ballada od Scarlotia, pjevat će gospodična Adela Mihićeva.
4. „Vienac slavjanskih napjevah“, mašta za gusle od prof. g. Švarca, izvest će gospodična Ljudmila Vaiserova.

Početak u 7 sati u večer.

Hellmesbergera u Beču: »Ludmilla Weiser (druga polovica 19. stoljeća) – violinistica, učila je najprije u Zagrebu, gdje je završila studij u školi HGZ-a 1862. Poslana je sa stipendijom u Beč, gdje je još tri godine studirala kod J. Hellmesbergera. Održavala je koncerte u Rusiji, Njemačkoj i Francuskoj.«<sup>5</sup> Spominje ju i Ladislav Šaban kao guslačicu koja je živjela u Njemačkoj.<sup>6</sup> Opširno je o glazbenom životu Zagreba, na osnovi koncertnih programa sačuvanih u Hrvatskome glazbenom zavodu, u svojem magistarskom radu i knjizi pisala muzikologinja Snježana Miklaušić-Ćeran, ali nije naišla na Ludmillino ime.<sup>7</sup> U ovom ću radu nastojati ispraviti i nadopuniti prethodnike te donijeti potpun životopis prve hrvatske profesionalne violinistice. Tezu o prvoj hrvatskoj profesionalnoj violinistici dokazat ću na osnovi najava iz dnevnog tiska, arhivskih spisa Knjižnice i arhiva HGZ-a, Izvještaja HGZ-a i pronalaženjem podataka o violinisticama učenicama Glazbene škole HGZ-a koje su se pojavile nakon nje (Ida Švarc oko 1865, Kornelija Kerin oko 1868. i Estela Cosiner oko 1885).<sup>8</sup>

### *Djetinjstvo i školovanje*

Ludmilla Aloysia Weiser<sup>9</sup> rođena je 9. kolovoza 1847. u Zagrebu na području Župe Sv. Marka.<sup>10</sup> S obzirom na to da joj je otac bio uvaženi zagrebački majstor glazbalar Ivan Nepomuk Weiser (1809-1884), a stariji brat Ivan Nepomuk mlađi (1834-1882) također se bavio glazbom, svirajući nepoznato glazbalo u kazališnom orkestru u Zagrebu, nije čudno da je Ludmilla krenula njihovim stopama. Obitelj, sudeći po dostupnim izvorima, nije bila imućna, ali je bila iznimno cijenjena u

<sup>5</sup> Koraljka KOS: Wien – Zagreb: musikalische Kontakte und Anregungen vom Anfang des 19. Jahrhunderts bis 1918, u: *Kontakte österreichischer Musik mit Ost und Südost*, Rudolf Flotzinger (ur.), Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1978, 55.

<sup>6</sup> Ladislav ŠABAN: *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*, Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod 1982, 85.

<sup>7</sup> Snježana MIKLAUŠIĆ-ĆERAN: *Glazbeni život Zagreba u XIX. stoljeću u svjetlu koncertnih programa sačuvanih u Arhivu Hrvatskoga glazbenoga zavoda*, Zagreb: HMD, 2001.

<sup>8</sup> Ludmilla Weiser prvi put je najavljena kao *prva hrvatska umjetnica na guslah* ili *die erste kroatische Violin-Künstlerin* uoči samostalnog koncerta u Narodnom zemaljskom kazalištu u Zagrebu 6. prosinca 1865. (\*\*): Književnost i umjetnost, *Obzor*, IV (1865) 19, 73; (\*\*\*) Program, *Domobran* II (1865) 187, 4. i (\*\*): Heute Abend..., *Agramer Zeitung*, XL (1865) 280, 3). Prije toga je najavljena 4. listopada 1865. kao »die erste Agramer Violin-Virtuosin« – prva zagrebačka violinska virtuoskinja (\*\*): Neustes aus Nah und Fern, *Esseker Localblatt und Landbote*, II (1865) 80, 322). Nakon toga predstavljena je kao »prva hrvatska violinska umjetnica ili virtuoskinja« i na koncertu u Českim Budějovicama održanom 11. listopada 1867. (\*\*): Das am verflossenen Freitags, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4; (\*\*): Budweis, *Bohemia*, 40 (12.Oct. 1867) 246, 3008).

<sup>9</sup> Zvali su ju i Milka Vajzerova.

<sup>10</sup> Na osnovi izvornog izvoda iz matice krštenih Župe Sv. Marka u Zagrebu u obiteljskim spisima. Ovim putem ispravljam vlastitu pogrešku jer sam u radu o *Trgovini glazbalima Tomay i Tkalčić* omaškom napisao da je riječ o Župi Sv. Marije. (Jadran JEIĆ: *Trgovina glazbalima Tomay i Tkalčić*, *Hrvatska revija*, obnovljeni tečaj, 10 (2010) 4, 143).



Sl. 2: Skladba Antuna Schwarz za Ludmillu Weiser 1852. (NSK)

obrtničko-glazbenim krugovima. Ludmillin djed s očeve strane, Antun Weiser stariji (1779-1844), prvi je predstavnik obitelji Weiser u Zagrebu, došao je iz Wildschütza u Šleskoj (danas Vlčice u Češkoj) oko 1800. i bio je stolar, pripadnik Gradečkog ceha stolara, tokara, staklara, orguljara i lončara.<sup>11</sup> Ludmillin otac Ivan Weiser stariji bio je jedan od prvih izučenih glazbalara u Zagrebu, a posebno ga je, zbog kvalitetnih tambura, cijenio Franjo Ks. Kuhač, koji ga je nazivao »Amatijem« tambure.<sup>12</sup> Osim već spomenutih hvaljenih tambura, Ivan Weiser izrađivao je i iznimno kvalitetna gudačka glazbala (violine, violončela i kontrabase) i gitare. O tome govori podatak da je između 1869. i 1883. bio jedini zagrebački glazbalar koji je redovito održavao, izrađivao i popravljao glazbala HGZ-a.<sup>13</sup> O Ludmillinu rano zapaženom talentu zasigurno svjedoči i skladba njezina učitelja Antuna Schwarzza *Fantasia pour Violon avec accompagnement de piano sur la Walsen de Schubert* koju je 1852. godine za svoju učenicu Ludmillu Weiser skladao i napisao posvetu: »Questa composition fato per la Ludmilla Weiser sonava in Concerto. Augusto 1852.«<sup>14</sup> Ludmilla je tada bila petogodišnja djevojčica.<sup>15</sup> Upravo je drugi po redu učitelj violine pri Glazbenoj školi Hrvatskog glazbenog zavoda<sup>16</sup> Antun Schwarz (1823-1891), uspješno 1851. zamijenio svoga prethodnika Antona Kirschhofera (1807-1849). Antun Schwarz odgojio je uz Ludmillu Weiser mnoge danas poznatije glazbenike poput Gjüre Eisenhutha, Aurela Weisa-Bjelinskog i Ota Žerta.<sup>17</sup> Ludmilla Weiser upisala je 1856. glazbenu školu HGZ-a u kojoj je prolazila s odličnim uspjehom. Sudeći po spomenutoj skladbi iz 1852, čini se da je još znatno prije formalnog

<sup>11</sup> Jadran JEIĆ: Zagrebačka obitelj Weiser i zaboravljeni »Amati« tambure Ivan Weiser, *Etnološka istraživanja*, 21 (2016), 58-59. Ludmillini roditelji Ivan i Ana rođ. Ritschko (1807-1893) živjeli su zasigurno u Ilici 674 (nasuprot današnjega Parka dr. Franje Tuđmana) i Ilici 609/II (današnja Ilica 49). Na tim je lokacijama Ivan Weiser stariji vodio i najdugovječniju zagrebačku trgovinu glazbalima, koju su nakon njegove smrti 1884. otkupili i preuredili Vilibald pl. Tomay i Lavoslav Tkalčić.

<sup>12</sup> F. Ks. KUHAČ: Prilog za poviest glasbe južno-slovenske, 82-83.

<sup>13</sup> Knjižnica i Arhiv HGZ-a, Računske knjige, 1869-1883.

<sup>14</sup> Antun SCHWARZ: *Fantasia pour violon e piano: sur la valse de Schubert*, 1852, autograf, NSK, Zbirka muzikalija i audiomaterijala. Prijevod posvete Antuna Schwarzza je: »Ovu skladbu napravih za Ludmillu Weiser koja ju sviraše na koncertu u kolovozu 1852.« (Sl. 2).

<sup>15</sup> \*\*\*: Agram, *Agramer Zeitung*, XXVI (1852) 187, 1; Lovro ŽUPANOVIĆ: *Vatroslav Lisinski (Zagreb, 1819. – Zagreb, 1854.) život i djelo, uz 150. obljetnicu njegove smrti*, Zagreb: Graphis, 2003, 35. Moguće je, premda nije izrijekom navedeno, da je Ludmilla u dobi od pet godina nastupila na velikom koncertu Glazbenoga društva u Zagrebačkom kazalištu 20. kolovoza 1852. Na njemu je nastupao njezin učitelj Antun Schwarz. Tim je koncertom ravnao Vatroslav Lisinski, proslov je održao Dimitrije Demeter, a prisustvovala je i banica Sofija Jelačić. Nažalost, zbog nedostupnosti arhivskih izvora nije moguće potvrditi ni opovrgnuti navedenu pretpostavku. Ipak, čini se da je to jedini koncert Glazbenoga društva održan u kolovozu 1852. Bila je to ujedno i posljednja velika »glasbena zabava« kojom je ravnao Vatroslav Lisinski.

<sup>16</sup> Današnji Hrvatski glazbeni zavod (HGZ) mijenjao je naziv u nekoliko navrata od 1827. do konačnog ustaljenja 1925. Glazbena škola HGZ-a postoji od 1829. i također se nazivala različitim imenima u različitim razdobljima. U radu ću zbog jednostavnosti ustanove nazivati današnjim imenom ili kratice HGZ i Glazbena škola HGZ-a. Za detalje vidi online izvor: <http://www.hgz.hr/index.php/hgz/povijest> (29. 6. 2017).

<sup>17</sup> \*\*\*: Antun Schwarz, *Gusle*, I (1892) 2, 15-16.



početka školovanja brigu za nju preuzeo Antun Schwarz, vjerojatno prepoznavši njezin potencijal. Poslije je još jednu skladbu *Fantasia für ein Violino* od 20. listopada 1861. namijenio Ludmilli Weiser, jer je na kraju napisano »Finis od Ludmilla Weizerova«. <sup>18</sup> Već je na učeničkim produkcijama Ludmilla pokazala iznimnu vještinu zbog koje je poslije postala širokoj javnosti poznata glazbena umjetnica. Nastupala je isprva na ispitnim koncertima Glazbene škole HGZ-a, koji su se održavali uglavnom u Dvorani narodnoga doma u Opatičkoj 18. Ispitni koncerti održavali su se svake godine oko 27. srpnja. Ludmilla je prvi put 1861. u dnevnom tisku pohvaljena da je »vrlo lijepo izvela« skladbu svojeg učitelja Antuna Schwarza *Fantazija za dvije violine* zajedno s violinistom i kasnije glazbenim pedagogom Ivanom Milakovićem. <sup>19</sup> Na tome koncertu sudjelovali su i kasnije poznati glazbenici Ludmilline generacije poput pjevačice Eme Vizjak, violončelista Armina Šrabeca, violinista braće Josipa i Gjura Eisenhuta. Prvi zapažen solistički nastup Ludmilla je (zajedno s pjevačicom Matildom Mallinger) imala u Zagrebu 21. lipnja 1862. kao gošća na koncertu tada poznate operne pjevačice Liduine Capelli i njezina oca koji je nastupao kao bas buffo. Tom prilikom dnevni list *Agramer Zeitung* o njoj piše (u prijevodu s njemačkog): <sup>20</sup>

»... Postignuća još jednako tako mlade guslačice gđice Ludmile Weiser bila su stvarno iznenađujuća i to još više kad se uzme u obzir da ona polazi treću godinu poduke. Svirala je vrlo teške Artôtove varijacije na koje se odvažuju samo renomirani umjetnici s takvom spretnošću, unutarnjojm predanošću, sigurnošću i ispravnim vođenjem guda, da su neobuzdani pljesak koji je podan ljubaznoj umjetnici i opetovana pozivanja na pozornicu, sa strane slušateljstva koje je njezinu svirku sa zadivljenjem primilo, bili potpuno na mjestu. Njezino obrazovanje provedeno u tako kratkom vremenu dokaz je njezine umjetničke sposobnosti kao što i njezinom učitelju, gosp. prof. Švarcu, služi na čast. Gđica Weiser opravdava naljepše nade...« <sup>21</sup>

<sup>18</sup> Antun SCHWARZ: *Fantasia: für ein Violino*, 1861, autograf, Zbirka muzikalija i audiomaterijala, NSK.

<sup>19</sup> \*\*\*: Lokales, *Agramer Zeitung*, XXXVI (1861) 172, 667.

<sup>20</sup> U prijevodu koncertnih prikaza pomogli su mi s njemačkog: Antun Buklijaš, Daniela Živković, Snježana Husinec, Miljenko Majetić i Vladimir Haklik, s talijanskog Tvrtko Klarić, češkog Vinka Tresić, mađarskog Ernő Arnold i poljskog jezika Jelena Šančić. U korespondenciji s knjižnicama u inozemstvu pomogla mi je Marta Kovač. U pronalaženju najava koncerata u srpskom tisku pomogli su mi Biljana Albahari i Peter Hajneman, u Latviji Gunta Jaunmuktane i mnogi drugi. Svima od srca zahvaljujem.

<sup>21</sup> \*\*\*: Das Abschieds-Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 143, 509. »... Die Leistungen der ebenfalls noch ganz jungen Violinspielerin Fr. Ludmilla Weiser waren wahrhaft überraschend, und dies umso mehr, wenn man erwägt, dass sie im 3. Jahre Unterricht genießt. Sie spielte wie technisch außer schwierigen Variationen von Artot, an welche sich nur renommierte Künstler wagen, mit solcher Geläufigkeit, innigem Vortrage, Sicherheit und richtiger Bogenführung, dass der und ausgetestet rauschende Beifall, welcher der lebenswürdigen Spielerin gezollt wurde, und das wiederholte Hervorrufen derselben durch, das ihr Spiel bewundernde Auditorium, vollkommen berechtigt waren. Ihre in so kurzer Zeit durchgeführte Ausbildung ist ein Beweis ihrer künstlerischen Bezeugung, so wie sie ihrem Lehrer, dem Vereins Professor Herrn, Schwarz zu großen Ehreerreicht. Fr. Weiser berechtigt somit zu den schönsten Hoffnungen.«

U srpnju 1862. Ludmilla je nastupila na ispitnom koncertu na kojemu je izvodila *Violin-solo* Charlesa Augustea de Bériota.<sup>22</sup> Vjerojatno potaknuto Ludmillinom izvrsnošću, Ravnateljstvo HGZ-a odobrilo joj je 1862. stipendiju u iznosu od 120 forinti zbog lošeg imovinskog stanja roditelja i poslalo je na Bečki konzervatorij kod poznatog glazbenog pedagoga i učitelja violine Josepha Hellmesbergera starijeg (1828-1893).<sup>23</sup> Kraljevsko namjesničko vijeće joj je, na preporuku HGZ-a, 1863. odobrilo potporu na još dvije godine.<sup>24</sup>

Valja napomenuti da je dvostruka potpora bila iznimna rijetkost, pogotovo ima li se na umu da je bila riječ o violinistici. Poslije su potporu dobile i pjevačice (Irma Trputec, Matilda Mallinger, Ema Vizjak i dr.), ali mnogima nije pružena takva prilika, primjerice njezinu školskom kolegi, violinistu Gjuri Eisenhuthu.<sup>25</sup> Iznos školarine i troškova života u Beču očito je bio previsok za Ludmilline roditelje, što i ne čudi jer kao zagrebački glazbalarski obrtnik Ivan Weiser vjerojatno nije bio posebno imućan. Tako je Ludmilla s petnaest godina upisala Konzervatorij društva prijatelja glazbe u Beču (Gesellschaft der Musikfreunde in Wien) i preselila se u Beč. Violinu je učila kod već spomenutoga Josepha Hellmesbergera starijega,<sup>26</sup> klavir kod profesora Franza Ramescha, a glazbenu teoriju kod Eudarda Köhlera.<sup>27</sup> Po popisu Carla Ferdinanda Pohla, kroničara Bečkog konzervatorija, i zaključku muzikologa i istraživača najranijih violinistica Volкера Timmermanna, Ludmilla Weiser bila je prva studentica violine kao glavnog predmeta u navedenoj glasovitoj bečkoj obrazovnoj ustanovi.<sup>28</sup> Iz toga razdoblja sačuvano je pismo Josepha Hellmesbergera, starijeg dvorskog koncertnog majstora i umjetničkog ravnatelja konzervatorija, napisano u Beču, 23. 1. 1863, Ludmillinoj majci Ani u kojejmu piše (u prijevodu i transliteraciji s rukopisne gotice):

<sup>22</sup> \*\*\*: Zagreb, *Narodne novine*, XXVIII (28. srpnja 1862) 27, 107.

<sup>23</sup> Godišnje izvješće Hrvatskog glazbenog zavoda 1861/1862, Knjižnica i Arhiv HGZ-a.

<sup>24</sup> Dopis kraljevskog namjesničkog vijeća 12. svibnja 1863. Knjižnica i Arhiv HGZ-a.

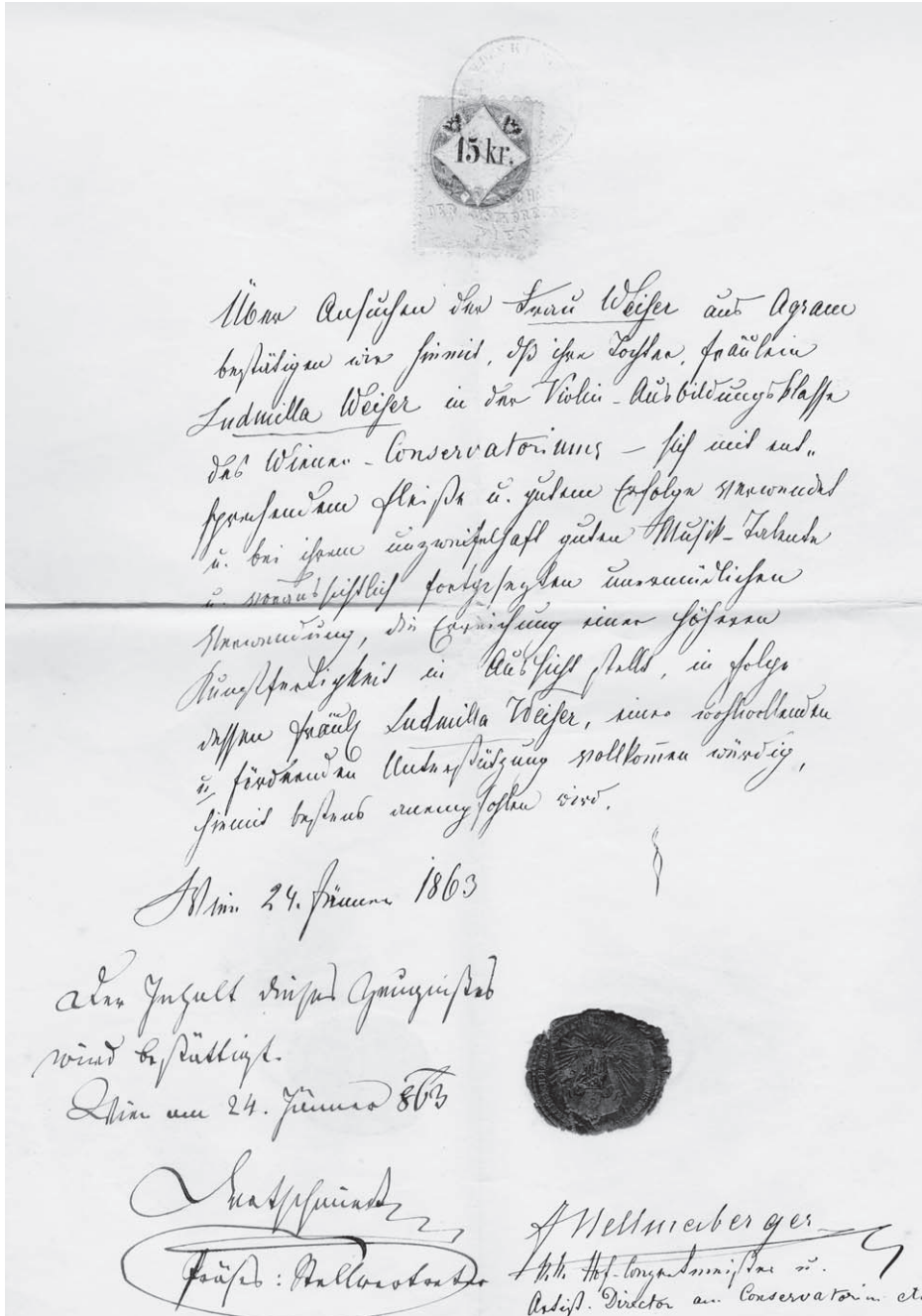
<sup>25</sup> Antun GOGLIA: Gjuro Eisenhut, *Sv. Cecilija*, XX (1926) 2, 38.

<sup>26</sup> Joseph Hellmesberger stariji bio je violinski virtuoz, profesor violine Bečkog konzervatorija te istaknuti predstavnik poznate bečke violinističke škole. Ovim putem ispravljam Goglijinu pogrešku koju sam i sam prenio, da se radilo o Georgu Hellmesbergeru starijem (J. JEIĆ: Trgovina glazbalima Tomay i Tkalčić, 143).

<sup>27</sup> Conservatorium der Gesellschaft der Musikfreunde in Wien: Matrikel Ludmilla Weiser, Schulljahre 1862/63 – 1864/65. Sudeći po školskim spisima stanovala je 1862-1863. na adresi Stadt, Bräunerstraße 1143, a kao otac naveden je »Johann, graditelj glazbala«. Na drugoj godini 1863-1864. kao adresa stanovanja navodi se Stadt, Habsburgergasse 8 u blizini Konzervatorija. Godine 1864. adresa stanovanja joj je u Rotenturmstraße 25.

<sup>28</sup> Carl Ferdinand POHL: *Die Gesellschaft der Musikfreunde des österreichischen Kaiserstaates und ihr Conservatorium*, Wien, 1871, 175; Volker TIMMERMANN: »Ein fruchtbares, social wichtiges Thema« – Eduard Hanslick und die Wiener Geigerinnen des späten 19. Jahrhunderts, u: *Musikerinnen und ihre Netzwerke im 19. Jahrhundert*, Annkatrin Babbe (ur.), Bremen: Oldenburg, 2016, 120-121. Zahvaljujem Volkeru Timmermannu na konstruktivnoj prepisci o prvim violinisticama u Europi s posebnim osvrtom na Beč te Vladimiru Hakliku na pomoći u komunikaciji s Archiv, Bibliothek und Sammlungen der Gesellschaft der Musikfreunde in Wien i pregledavanju dostupnih školskih izvještaja.





Sl. 3: Pismo Josepha Hellmesbergera starijeg Ludmillinoj majci 1863.

»Ovime se na zahtjev gospođe Weiser iz Zagreba potvrđuje, da njezina kćerka gospođica Ludmilla Weiser u klasi violine na Bečkom konzervatoriju radi s odgovarajućom marljivošću i dobrim uspjehom i uz svoj nesumnjivo značajan muzički talent i svoje, kako se predviđa i dalje, neumorno djelovanje, ima u vidu postići više umjetničko obrazovanje, ukoliko će kao posljedica toga gospođična Ludmilla Weiser dobiti najbolje preporuke za dobru i poticajnu potporu koju u potpunosti zaslužuje...«<sup>29</sup>

### *Koncerti i turneje*

Za potvrdu njezine važnosti u onodobnom glazbenom svijetu najvažniji su brojni koncerti održani od 1860. do 1868. koji su navedeni u prilogima na kraju rada uz glazbenike koji su u njima sudjelovali, te skladbe koje je Ludmilla Weiser izvodila. Prema istraživanju domaćih i stranih muzikologa većinu navedenih skladbi često su izvodili onodobni violinski solisti jer je uglavnom bila riječ o skladateljima i glazbenicima koji su i sami svirali violinu. Neke od ovih skladbi i danas izvode violiniski solisti, što govori o njihovoj važnosti u svijetu violinske glazbe. Osim navedenih profesionalnih glazbenika, na Ludmillinim koncertima sudjelovalo je više amaterskih glazbenika i pjevačkih zborova. Ludmilla Weiser posebno je podupirala karijeru školske kolegice pjevačice Matilde Mallinger godišnjom novčanom potporom, a i sudjelovala je kao gošća na njezinim koncertima u Zagrebu. Stoga je moguće pretpostaviti da su bile u prijateljskim odnosima. Upravo su pjevačice Irma Terputec, Matilda Malinger i violinistica Ludmilla Weiser bile istaknute u onodobnom tisku kao najperspektivnije domaće umjetnice, a pobliže o Ludmilli Weiser u zagrebačkom *Pozoru* 1863. piše:

»... O ovoj gospođični vele, da se je vratila iz Beča, da pokaže, što je do sada naučila; ako je tomu tako, onda može zadovoljna biti sudom našega občinstva, koje hvali njezinu osobitu vještinu. Od vještine do prave umjetnosti dakako da je još daleko; nu gospođična je Vajzerova vrlo mlada, te će u njezinom srcu biti brez dvojbe i onoga nebeskoga žara, brez kojega vele da ne ima umjetnosti. Taj žar treba da se razplamti. Kako, gdje i kada? To sam Bog i zna i može...«<sup>30</sup>

Osim zagrebačkih, pronađene su i kritike brojnih koncerata Ludmille Weiser diljem Europe, potvrđujući iznimnu vrijednost »prve hrvatske umjetnice na gu-

<sup>29</sup> »Über Ansuchen der Frau Weiser aus Agram bestätigen wir hiemit, dass Ihre Tochter, Fraulein Ludmilla Weiser in der Violin-Ausbildungsklasse des Wiener-Conservatoriums – sich mit entsprechendem Fleisse u. gutem Erfolge vewendet u. bei ihren unzweifelhaft guten Musik-Talente und voraussichtlich fortgesetzten unermüdlichen Verwendung, die Erreichung einer höheren Kunstfertigkeit in Aussicht falls, in Folge dessen Fräul Ludmilla Weiser einer wohlwollenden und fördernden Unterstützung vollkamen würdig, hiemit bestens anempfohlen wird...«. Zahvaljujem gđi Danieli Živković na pomoći. (Sl. 3).

<sup>30</sup> X: Zabavnik, *Pozor*, IV (1863) 213, 1-2.

**BÉRLET** 217 **113. szám.**

**Nemzeti Színház.**

Pest, vasárnap, september 17-én, 1865.

**E G Y**

**SZEKRÉNY REJTTELME.**

Eredeti népszimű, 3 szakaszban, népdalokkal. Irta Szigligeti. Zenéjét szerkesztette E. Rendező: Szigligeti.

Első szakasz: „FÉKTELEN HARAG” személyei:

Székely Boldizsár, mészáros	Szilágyi.	Beregi Máttyás, Holdasyné fia első	Csillagné, özvegy divatárúsnő	Bognár V. B-né.
Margit, leánya	Szigligeti A.	férfjától, Szilvási nevű professor	Rózsás Márton, invalidus	Réthy.
Holdasy, mérnök	Komáromy.	fogadott fia, óráslégény	Erzse asszony, házmesterné Szé-	
Holdasyné	Paulainé.	Rikolti, Székely meghitt barátja.	kegy házában	Horváth T.
Eduárd, fiuk, festész	Paulai.	háziúr, uszorás	Tóth J.	Juczi, eseléd Székelynél

Szekeszy családai. Történiük: Pesten, 1838. februárban. Eduard szobájában. Székelynél és Rikoltinál.

Második szakasz: „NEM MIND ARANY, A MI FÉNYLIK” személyei:

Margit, mint árva	Szigligeti A.	Rikolti	Tóth J.	Juci, eseléd Margitnál	Kacsvinszkyné.
Holdasy, koldus	Komáromy.	Csillagné, divatárúsné	Bognár V. B-né.	Betti, eseléd Csillagnénál	Koresék L.
Eduárd, fia, Margit jegyese	Paulai.	Zöld Jancsi, kalmár legény, imádója	Némethy.	Biztos	Szücs.
Máttyás, óráslégény	Szerdahelyi.	Rózsás Márton	Réthy.		

Nép. Történiük: Pesten, 1838. mártiusban. Margitnál, utczán, Csillagné boltjában s ismét utcán.

Harmadik szakasz: „ÁRVIZ” személyei:

Székely, Rikoltinál elrojtve	Szilágyi.	Rikolti, háziúr	Tóth J.	Seckó, házmester Rikolti házában	Timár.
Margit, leánya, Csillagnénál	Szigligeti A.	Csillagné, divatárúsné	Bognár V. B-né.	Mester	Benkő.
Holdasy, )	Komáromy.	Zöld Jancsi, sz. uszédja és imádója	Némethy.	Inasa	Gábos Irma.
Holdasyné, Zöldnél	Paulainé.	Rózsás Márton	Réthy.		
Máttyás, )	Szerdahelyi.	Betti, eseléd Csillagnénál	Koresék L.		

Történiük: Pesten, 1838. márt. -ban. Rikolti házában, az udvaron Csillagnénál, Rikoltinál és a padlósán.

---

**WEISER LUDMILLA**

kisasszony, zágrábi hegedűművész nő által előadandó zeneművek:

**Az első felvonás után:**

1. a) „La mélancolie.” Abránd Helmesbergertől. ) Zongorakisérettel hegedűn előadja  
 b) „Le retour à la vie” Caprice Prume Ferencztől. ) WEISER LUDMILLA kisasszony.

**A második felvonás után:**

2. „Amerikai emlék” (Yankee Doodle.) Szerzette Vieuxtemps. Zongorakisérettel hegedűn előadja  
 WEISER LUDMILLA kisasszony.

---

**Kezdeté 7 órakor, vége 10-kor.** Ceresa L. beteg.

---

**Helyárak**

Földszinti, vagy	( 7 frt.	Erkélyszék	— 1 frt 50 kr.	Másodemeleti zártszék	— 80 kr.
első emeleti páholy	( 6 frt.	Földszinti zártszék	— 1 „ 10 „	Másodemeleti bemenet	— 40 „
másodemeleti páholy	—	Földszinti bemenet	— „ 70 „	Másodemeleti gyermekjegy	— 20 „
		Földszinti gyermekjegy	— „ 40 „	Karzati bemenet	— 20 „

Jegyeket valthatni reggeli 9--12, delutani 3 5 ora közt.

est. 1865. Nyom. Emich G. m. Akad. nyomd. Z. N. St. Pfl. G. **Kiadta: CSEPREGI, titkár.**

Sl. 4: Najava koncerta u Pešti 1865.

slah«. Zbog opsega nije bilo moguće navesti sve pronađene prikaze i osvrte na koncerte. Ipak ističe se nekoliko najzanimljivijih. O samostalnom nastupu 17. rujna 1865. u Narodnom kazalištu u Pešti bečke novine pišu (u prijevodu s njemačkog):

»Prednosti gđice Ludmille Weiser, Hellmesbergove učenice koja je prekjučer u Peštanskom nacionalnom kazalištu nastupila kao violinistica, sastoje se od dobre tehnike koja će se još naravno usavršiti nastavkom studija, te tople i produhovljene izvedbe. Kad je tome pridružena ugodna vanjšina u liku mlade djevojke ljupkog tena, izražajnih očiju i nježne ruke, svatko će shvatiti da ne treba puno više da se slušateljstvo, koje se poglavito od muškaraca sastoji, prilično oduševi. Nama ne pristaje prognozirati umjetničke i materijalne uspjehe gđici Weiser na njezinom namjeravanom putovanju prema Orijentu. Pljesak koji je umjetnica dobila za svoje izvedene komade bio je nakon svakog komada vrlo živahan.«<sup>31</sup>

Na spomenutoj turneji prema »Orijentu«<sup>32</sup> od rujna 1864. do prosinca 1865. Ludmilla je nastupila, osim u Pešti, u Novom Sadu, Osijeku i Beogradu (po osvrstu iz *Vidov dana* kao druga violinistica koja je nastupala u ovome gradu). Osim gore navedenih potvrđenih nastupa, sudeći po podacima iz dnevnoga tiska, na ovoj turneji nastupila je i u Kanjiži, Zemunu i Pančevu. Po pismu objavljenom u listu *Slavische Blätter* Ludmilla se trebala uputiti prema Istanbulu, ali sudeći po gustom rasporedu pronađenih koncerata i duljini putovanja do Turske nije izgledno da je ondje i nastupila.<sup>33</sup> O beogradskom nastupu održanom 5. studenoga 1865. po Gregorijanskom kalendaru *Vidov dan* piše (u prijevodu sa srpskog):

»U nedjelju 24. ov. mjes. davala je gđica Ljudmila Vajserova u sali »kod srpske krune« [današnja zgrada Beogradske opštine u Uzun Mirkovoj ulici 1, op. J. J.<sup>34</sup>] svoj prvi koncert, koji su počastili odlične muzikalne osobe naše publike svojim dolaskom, i ako je poveći dio zauzetih sjedišta – valjda zbog hladne večeri – ostao prazan. Njegova Svjetlost knez<sup>35</sup> odlikovao je gđicu koncertisticu svojim dolaskom, a još više time, što je pratio njezin program do kraja. Koncertistice su još rijetke u Beogradu, i kad bi se do

<sup>31</sup> \*\*\*: Die Vorzüge..., *Blätter für Musik, Theater und Kunst*, XI (1865) 76, 304. »Die Vorzüge des Frl. Ludmilla Weiser, eine Schülerin Hellmesberg's, welche vorgestern im Pester Nationaltheater als Violinspielerin erschien bestehen in einer hübschen Technik, die natürlich bei fortgesetzten Studien sich noch vervollkommen wird, und in einem warmen und innigen Vortrag. Diese geheim mit einem, angenehmen Exterieur Hand in Hand. Man denke sich ein junges Mädchen mit zartem Teint, einem ausdrucksvollen Augenpaar und mit einer niedlichen Hand und man wird begreiflich finden, daß es nicht mehr braucht, um ein Auditorium, namentlich ein aus Männern bestehendes, nach Umständen zu begeistern. Wir stehen nicht an, dem Frl. Weiser auf ihrer beabsichtigten Reise nach dem Orient künstlerische und pekuniäre Erfolge zu prognosieren. Der Beifall, den die Künstlerin für ihre hier vorgetragenen Piecen erhielt, war nach jede einzelnen ein sehr lebhafter.«

<sup>32</sup> Ondašnji pojam Orijenta odnosio se na krajeve istočno od Austro-Ugarske Monarhije.

<sup>33</sup> \*\*\*: Briefe aus Croatien, Agram, *Slavische Blätter*, (24. Sept. 1865), 518-519.

<sup>34</sup> Podatak dugujem Miodragu Đorđeviću iz Srbije.

<sup>35</sup> Riječ je vjerojatno o knezu Mihajlu Obrenoviću (1823-1868).



H 254.

Srědu dne 11. listopada 1865.  
daje

**gospodična Ludmila Weiserova**  
umětnica violine,  
u gornjogradskei kasini

**K o n c e r t**

dobrovoljnim sudielovanjem sl. osiečkog pievačkog družtva.

☛ Jedan dio čistog dohodka posvećuje se ovdášnjoj gradskoj bolnici

☛ Ravnateljstvo družtva gornjogradske kasine daje u tu svěrhu dcoranu i razsvětljenje istě bezplatno.

**Početak u 7 satih na večer.**

☛ Za izbrojeno město za sedanje 80. nov. za stajanje 50 nov. Ulaznice mogu se dobiti u gornjem gradu kod g. Morica Kleina, u trvdjavi kod g. Josipa Cordasića, i na večer kod peneznice.

---

Mittwoch am 11. Oktober 1865, im Oberstädter Casino-Saale

**CONCERT**

der Violin-Virtuosin Frä. Ludmilla Weiser aus Agram,  
unter gefälliger Mitwirkung des löbl. Osieker Gesangs-Vereines.

☛ Ein Theil des Reinertrages wird dem hiesigen Bürger-Spitale zugewendet.

Die Direction des löbl. oberst. Casino-Vereines überläßt zu diesem Zwecke den Saal mit Beleuchtung gratis.

**Anfang 7 Uhr Abends.**

☛ Numerirte Sitze zu 80 kr. Entré à 50 kr. s. W. sind zu haben Oberstadt bei Hrn. Moriz Klein, in der Festung bei Hrn. Josef Cordasich und Abends an der Cassa.

**Programm.**

1. a) Sängerbund, v. Seeger. b) Chor v. Marschner. c) Lorelei, v. Spilcher.
2. „La melancolie“ für die Violine v. G. Hellmesberger.
3. Ljubav prama majci, Lied v. J. N. Hummel.
4. National-Klänge, für die Violine v. Prof. Anton Schwarz.
5. Impromptu für das Harmonium, v. J. N. Hummel.
6. „Concert militaire,“ für die Violine, v. Bacini.
7. „Zicam“ v. Davorin Jenko.
8. „Yankee doodle“ für die Violine v. H. Vieuxtemps.

—•••••—

Druck von Carl Lehmann u. Comp.

Sl. 5: Koncertni program 1865. u Osijeku

sad koja pojavila, razumjelo se po sebi da je svirala klavir. Gđica Ljudmila Vajzerova druga je koncertistica koja je našu publiku ugodno zabavljala violinom. Ona je svojom svirkom pokazala, da žena u tome glazbalu može dosegnuti stupanj umjetnosti. I doista se njezina tehnika u violini može nazvati umjetničkom, tehnika, koja se samo vremenom i neumornim trudom može usvojiti. Svirka gđice Vajzerove, iako ne doseže u svome izrazu onu dubinu čuvstava, koja karakterizira muškoga umjetnika u tome glazbalu, ipak je zagrijana toplim čuvstvom, mjestimice je sjetna, a svuda se u njoj izražava ženska nježnost, ali ta nježnost ne samo da ne škodi potpunoj razumljivosti njezine glazbe, nego joj još daje osobni čar, s kojim se rijetko susrećemo kod muških violinista. U glazbi gđice Vajzerove, napose, moraše se jasno osjetiti taj čar, jer ga je ona znala izmamiti svojom golemom tehnikom, a toplo čuvstvo koje zagrijaše svaku notu njezine svirke, proistjecalo je iz prikladne koprene, kojom vladaše nježno žensko srce...«<sup>36</sup>

Iz navedenog prikaza jasno se vidi koliko se teško bilo probiti u muškom svijetu glazbe unatoč neospornom talentu pojedinih glazbenica. Ipak, već je u ono vrijeme publika s posebnim zanimanjem pratila i odobravalala pojavu glazbenica. Trebalo je zasigurno znatno više truda nego što bi ga trebao uložiti muškarac da bi se zaslužile pozitivne kritike. Nakon turneje po »Orijentu«, Ludmilla se uputila na dulju turneju od prosinca 1866. do kraja rujna 1867. s kolegicom Anom Kupkom,<sup>37</sup> pijanisticom i pjevačicom Bečkog konzervatorija. O jednome njihovu nastupu održanom 7. rujna 1867. u kazalištu u Salzburgu novine pišu (u prijevodu s njemačkog):

»Sljedećih dana predstaviti će se ovdje gđica Ludmilla Weiser, violinska umjetnica iz Zagreba i gđica Anna Kupka, pjevačica i pijanistica iz Beča, na jednom koncertu. Obje mlade umjetnice dolaze iz Bečkog konzervatorija i dobile su, kako novine iz Pešte,

<sup>36</sup> J-y: Beogradske novosti, *Vidov dan*, V (1865) 118, 3. »U nedelju 24. ov. mes. davala je g-đica Ljudmila Vajzerova u sali 'kod srpske krune' svoj prvi koncert, koji su počastile odlične muzikalne osobe naše publike svoji dolaskom, iako je poveći dio zauzetih sedišta – valjda zbog hladne večeri – ostao prazan. Njegova Svetlost knez odlikovao je g-đicu koncertkinju svojim dolaskom, a još više time, što je pratio njezin program do kraja. Koncertkinje su još retke u Beogradu, i kad bi se do sad koja pojavila, razumelo se po sebi da je svirala u klavir. G-đica Ljudmila Vajzerova druga je koncertkinja koja je našu publiku prijatno zabavljala violinom. Ona je svojom svirkom pokazala, da ženska i u toj instrumenti može da se popne na stepen umetnosti. I doista se njezina tehnika u violini može nazvati umetnom, tehnika, koja se samo vremenom i neumornim trudom usvojiti može. Svirka g-đice Vajzerove, i ako ne domaša u svome izrazu onu dubinu osećanja, koja karakteriše muškoga umetnika u toj instrumenti, ipak je zagrejana toplim osećanjem, mestimice je setna, a svuda se u njoj izražava ženska nežnost; ali ta nežnost ne samo da ne udi potpunoj razumljivosti njezine muzike, nego joj još daje osobeni čar, s kojim se retko sukobljavamo kod muških violinista. U muzici g-đice Vajzerove, napose, moraše se jasno osetiti taj čar, jer ga je ona umela izmamiti svojom golemom tehnikom, a toplo osećanje, koje zgrevaše svaku notu njezine svirke, proisticalo je iz udesne prevlake, kojom vladaše nežno žensko srce...«.

<sup>37</sup> Dalibor JANOTA – Jan P. KUČERA: *Malá enciklopedie české opery*, Praha, Litomyšl: Paseka, 1999, 133. Ana Kupka (Beč, 1848. – Prag, 1903), sopranistica i pijanistica. Učila klavir i pjevanje na Bečkom konzervatoriju 1859-1866. Kasnije, 1868-1873, pjevala u praškom kazalištu. Na kraju umjetničke karijere osmislila je svoj pjevački sustav. Godine 1894. još je jednom bezuspješno pokušala postati članicom Narodnog kazališta u Pragu.



**Danas u sriedu 5. Pros. 1866**

**u narodnom zem. kazalištu**

**veliki glasbeni**

**K O N C E R T,**

što ga daje gděna.

**LJUDMILA WEISER,**

umjetnica na guslah, te gděna. pjevačica i umjetnica na glasoviru

**ANA KUPKA,**

obadvie učenice bečkoga konservatorija.

**PROGRAM.**

1. **Sonate** od L. van Beethovena, izvesti će gděna. Ljudmila Weiser.
2. **Napjev za sopran** iz opere „Oberon“ od C. M. pl. Webera, pjevat će gděna. Ana Kupka.
3. **Fantaziju** iz opere „Norma“ na G-žici od Th. Vieuxtempsa, izvesti će gdě. Ljudmila Weiser.
4. **Rondo Capricioso** za glasovir od F. Mendelsohna, izvesti će gdě. A. Kupka.
5. **Bouquet Américain** od Th. Vieuxtempsa, op. 33, izvesti će gdě. Lj. Weiser.
6. „**Molba**,“ „**Mornari**,“ pjevat će gděna. Ana Kupka.
7. **Uvod u hrvatske pjesme** od J. Donta, izvesti će gděna. Ljudmila Weiser.

Iz osobite blagonaklonosti preuzimlje sprovođanje na glasoviru g. prof. Liehtenegger i gděna. Ana Kupka.

Ulaznice dobivaju se kod kazališnoga pazikuće, a na večer kod kase.

**ULAZNINA.**

Ulaz u lože i parter 50 n. — Stolica u parteru s ulazninom 70 n. — Zatvorena galerija 30 n. — Stolica s ulazninom 40 n. — Otvorena galerija 15 n. — Ulaz za djecu 20 n., za vojničke častnike 40 n., za podčastnike 20 n.

**Otvorenje kase u 6, početak u 7 satih.**

Knjigotiskarna D. Abrechta u Zagrebu.

Sl. 6: Plakat koncerta 1866. u Zagrebu

Beograda, Trsta, Ljubljane, Salzburga itd. izvješćuju, velik pljesak na svom umjetničkom putovanju kroz Mađarsku, Srbiju i Jugozapadni dio Austrije. I na koncertu koji su priredile petoga ovoga mjeseca u kazalištu u Salzburgu, a bio je posjećen od njegove carske visosti, gospodina nadvojvode Ludviga Viktora [riječ je o nadvojvodi Ljudevitu Viktoru (1842-1919) iz kraljevske obitelji Habsburg, op. J. J.] i izabrane publike dobile su puno aplauza i dozivanja na pozornicu.«<sup>38</sup>

Na turneji s pjevačicom i pijanisticom Kupkom Ludmilla je obišla Austriju, Italiju, Sloveniju i Hrvatsku. Osim potvrđenih nastupa, po izvještajima iz tiska nastupile su i u Grazu,<sup>39</sup> ali vjerojatno i u drugim mjestima, što zbog nedostupnosti izvora nije moguće potvrditi. Koncert u Linzu ipak nije održan u najavljenom terminu zbog nesuglasica s upravom kazališta.<sup>40</sup> Ludmilla je od kraja rujna 1867. do siječnja 1868. u pratnji svojeg oca Ivana, nastupila na nekoliko koncerata u Češkoj. Zanimljivo je da joj je prigodom koncerta u Strakonicama češki pjesnik i pisac Adolf Heyduk<sup>41</sup> napisao nekoliko pjesama koje su sačuvane u već spomenutim obiteljskim spisima. Ludmilla je, sudeći po najavama, nastupila u Plzeňu, Jindřichův Hradecu, Táboru i Rokycanima na putu do Praga.<sup>42</sup> Jedan od zapaženijih nastupa naša je umjetnica zasigurno održala u Českim Budějovicama gdje se i izrijeком navodi kao prva hrvatska violinistica. U novinama piše sljedeće (u prijevodu s njemačkog):

»Prošlog petka je gđica Ludmilla Weiser, učenica Bečkog konzervatorija u ovdašnjem kazalištu priredila violinski koncert i pružila našim zemljacima željenu priliku za jednom izvanrednom izvedbom. Gospođica koja se istakla, kao što je poznato, na jednom umjetničkom putovanju, već u Zagrebu, Trstu, Grazu, Salzburgu, Linzu i kao Hellmesbergerova učenica istakla se prikladnim uspjehom, htjela je nastupiti i u Českim

<sup>38</sup> \*\*\*: In den nächsten Tagen, *Tages-Post* III (1867) 219, 3. »In den nächsten Tagen werden sich hier Fr. Ludmilla Weiser, Violin-Virtuosin aus Agram und Fr. Anna Kupka, Sängerin und Pianistin aus Wien, in einem Konzerte vorstellen. Beide jugendliche Künstlerinnen sind aus dem Wiener Konservatorium hervorgegangen, und haben, wie die Journale von Pest, Belgrad, Triest, Laibach, Salzburg u. f. w. melden, auf ihrer Kunstreise durch Ungarn, Serbien und den südwestlichen Theile Österreichs aller Orten reichen Beifall erhalten. Auch bei dem am 5. d. M. im Theater zu Salzburg veranstalteten Konzerte, welches von Sr. kais. Hoheit dem Herrn Erzherzog Ludwig Viktor und einem gewählten Publikum besucht war, haben sie viele Applause und Hiervorrufe erhalten.«

<sup>39</sup> \*\*\*: Das am verflossenen Freitags, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4.

<sup>40</sup> \*\*\*: Bezüglich der Violin-Virtuosin Fr. Ludmilla Weiser..., *Tages-Post*, Linz, III (1867) 227, 4.

<sup>41</sup> Adolf, Heyduk, češki književnik (Předhradí, 1835. – Písek, 1923). U književnim počecima bio pod utjecajem H. Heinea i N. Lenaua, a zatim se oslanjao na pučku predaju i veličao husitizam. Autor opsežna opusa. Sa simpatijom pjevao o Slovacima u knjizi *Cimbal i gusle* (*Cymbal a husle*, 1876) te o protuturskom otporu balkanskih naroda. Kao panslaven pripadao piscima oko almanaha *Máj*. Značajnija djela: *Djedova ostavština* (*Dědův odkaz*, 1879), *U zatišju* (*V zátíší*, 1883), *Crne ruže* (*Černé růže*, 1900), *Ciganske melodije* (*Cigánské melodie*, 1923). *Hrvatska enciklopedija*, [www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25326](http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=25326) (4. 12. 2016).

<sup>42</sup> Razni obiteljski spisi; \*\*\*: Budweis, *Bohemia*, 40 (12. Oct. 1867) 246, 3008.

Budějovicama već prije četrnaest dana kako smo najavili svojedobno. Kako je naša »Beseda« doznala, gđica Ludmilla Weiser (kako očito već njezino čisto slavensko ime slutiti daje), rođena je u Zagrebu i stoji s nama u najužem srodstvu. Važna otkrića poput ovoga nisu ostala neiskorištena, koncert je bio premješten u drugi termin, a organizaciju koncerta preuzela je »Beseda« koja je obećala uveličati koncert vlastitim sudjelovanjem. Na taj je način gđica Ludmilla Weiser u Budějovicama imala sreću prvi put na svom umjetničkom putovanju biti predstavljena publici kao prva hrvatska violin-ska umjetnica. Kako izvrstan naslov kad ne bi s umjetničkog stajališta zvučao tako smiješno. Nitko ne može tvrditi da hrvatska umjetnica kao takva ima više vrijednosti nego njemačka ili francuska i to je svakom čovjeku zdravog razuma samo po sebi jasno, ipak nećemo gospođici ništa predbacivati jer to je bilo u rukama i moći gospode organizatora koji su svoju dužnost najmanje tako ispunili da su koncertistici priredili punu dvoranu i time uspješan prijem. Da je među publikom bio tako veliki dio klera, te đaci i pitomci dječakog seminara, razumije se samo po sebi jer kod tih događaja su navedena gospoda uvijek prisutna. Sada o izvedbi. Sviranje koncertantice je čisto, a izvedba osobito u pijeonom dijelu puna osjećajnosti koja se neodoljivo prenosi na doživljaj slušatelja, a i tehnika joj je vrlo razvijena. U kompoziciji *Vieuxtempsa* na temelju američke pučke pjesme »*Yankee Doodle*« dolazi do značajnih tehničkih poteškoća koje je gđica Weiser s lakoćom svladala kao što se i njezina sposobnost istakla u flageoletu i dvostrukoj igri flageoleta, izvedbom završnog komada. Gospođica koja opravdava nade u daljnjoj izobrazbi, bila je primljena burnim pljeskom i darom vijenca...«<sup>43</sup>

<sup>43</sup> \*\*\*: Das am verflossenen Freitags, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4. Das am verflossenen Freitag, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4. »Das am verflossenen Freitag an Fräulein Ludmilla Weiser, eine Schülerin des Wiener Konservatoriums, im hierstädtischen Theater veranstaltete Violinkonzert war unseren Nationalen wieder einmal eine verwünschte Gelegenheit zu einer demonstrativen Kundgebung. Das Fräulein, welches bekanntlich, auf einer Kunstreise befinde, bereits in Agram, Triest, Graz, Salzburg, Linz c. sich als eine Schülerin Hellmesbergers u.z. mit einem sehr günstigen Erfolge produziert hatte, wollte schon vor 14 Tagen, wie wir dieses seinerzeit angekündigt haben, auch in Budweis auftreten. Da plötzlich kann unsere »Beseda« durch eine Vision zur Kenntnis, dass Fr. Ludmilla Weiser (wie dies offenbar schon der echt slavische Name erraten lässt) aus Agram gebürtig sei, und somit mit unseren Wenzelstindern in der innigsten geistigen Verwandtschaft stehe. So eine hochwichtige Entdeckung wusste denn nicht unbewusst gelassen werden, das Concert wurde verschöner, das Arrangement desselben von der »Beseda«, die dasselbe auch durch ihre eigene Mitwirkung zu verherzlichen versprach, übernommen, und so hatte Fr. Ludmilla Weiser in Budweis das Glück, zum ersten Mal auf ihrer Kunstreise als erste kroatische Violin-Virtuosin dem Publikum ansahen zu werden. Welche herrlicher Titel, wenn er nur vom künstlerischen Standpunkte aus nicht so lächerlich klänge. Denn dass Fr. Weiser die erste Virtuosin ist, wird wohl Niemand behaupten, und dass eine kroatische Virtuosin als solche etwa mehr Werth besässe, als eine deutsche oder französische, wird auch keinem Menschen mit gesundem Verstande zu erklären beifallen. Doch wir wollen damit durchaus dem Fräulein keinen Vorwurf machen, dasselbe war ja in den Händen und in der Gewalt der erzielten? Hr. Arrangeure, welche ihre Ausgabe wenigstens in sofern redlich erfüllt haben, dass sie der Concertatin ein Gesteht volles Haus und somit auch eine ergiebige Einnahme bereiteten. Dass unter dem Publikum auch eine grösser Theile unserer hoch. Geistlichkeit, die Herren Alumnen und die Zöglinge des Knabenseminars anwesend waren, versteht sich von selbst, denn bei solchen an lassen fehlen diese Herren niemals. – Nun zur Auszehrung – Das Spiel der Concertgeberin ist ein reines, der Vortrag besonders in Liedersatz voll Tiefer Empfindung, die sich unwillkürlich aus das Gemuhte des Zuhörers überträgt, und auch die Technik eine ziemlich vollkommene. Die in der Komposition von *Vieuxtemps* über das Amerikanische Volkslied »*Yankee Doodle*« vorkommenden nicht

Unatoč pozitivnom osvrtu na Ludmillin nastup, autor ove kritike s podsmijehom kritizira posebno isticanje titule »prva hrvatska violinistica«, misleći da to nije potrebno. Upravo se iz ovoga navoda vidi kako onodobni glazbeni kritičari nisu imali previše obzira prema mladim neetabliranim glazbenicima, a osobito glazbenicama, iz malih zemalja poput Hrvatske. Ludmilla Weiser stigla je u Prag 5. prosinca 1867. u sklopu svoje češke turneje. Zanimljivo je da je od 5. do 10. prosinca 1867. u Pragu održavala koncerte u Narodnom zemaljskom kazalištu tada najpoznatija češka violinska virtuoskinja Wilma Norman-Neruda (1838-1911) uz pratnju sestre, pijanistice Marije Nerude. Moguće je, dakle, da je Ludmilla posjetila koji od koncerata svoje češke kolegice, ali o tome nema pouzdanih dokaza. Nakon Praga, Ludmilla je održala nekoliko uspješnih koncerata u Kolinu, Kutnoj Hori, Hrudimu i Litoměřicama. Za karijeru Ludmille Weiser iznimno je zanimljiva i turneja koju je 1868. organizirao karlovački knjižar i nakladnik Abel Lukšić. On je već tijekom kolovoza 1867. pokušavao okupiti glazbenike u Češkoj i na kraju uspio okupiti hrvatske i nekoliko čeških glazbenika s kojima je početkom ožujka 1868. krenuo na turneju prema Baltiku.<sup>44</sup> Nazivali su ih »družinom slavenskih pjevača«<sup>45</sup> pod vodstvom Abela Lukšića. Osim Ludmille, sudjelovala je i njezina kolegica, hrvatska operna pjevačica Irma Terputec udana Tere iz Zagreba, češka kontraaltistica Alberta Ferlis te bariton Jakob Wajzar i pijanist Bomugil Wacek. Održali su koncert u Varšavi između 11. i 16. ožujka 1868, ali drugi koncert, koji je bio zakan za 20. ožujka, iz nepoznatog razloga nije održan.<sup>46</sup> Poljski tisak kritizirao je premalo izvedenih narodnih slavenskih skladbi (vjerojatno s obzirom na naziv družine). Ludmilla Weiser iz nepoznatog je razloga predstavljena kao češka violinistica i dobila je izrazito pozitivne kritike nastupa u Varšavi.<sup>47</sup> Sudeći po izvorima u tisku, Ludmilla je nastupila i u Sankt Peterburgu, ali, unatoč pretraživanju ruske periodike, potvrda koncerta nije pronađena. Na turneju pošao je i njezin otac Ivan Weiser. Lukšićevo društvo razišlo se već u Vilniusu (nakon sredine ožujka, a prije sredine travnja) te je Ludmilla »morala održavati koncerte sama što podhvati kao 'hrvatska umjetnica' i to posve dobrim uspjehom odmah kod srodne sjeverne braće naše Rusa«. »U Rigi dade tri koncerta: osim dobra prijma, odlikovana je tu više-kratnim izazivanjem pred prenapunjenom kućom, i dobi na dar skupocjeni diadem od jedne ruske kneginje.«<sup>48</sup> Razlog je razilaženja nepoznat, ali poznato je da je Ludmillin otac od Abela Lukšića 1870. i 1871. sudski potraživao svotu od dva puta

unbedeutenden technischen Schwierigkeiten überwand Frl. Weiser mit Leichtigkeit, so wie sich auch ihre Fertigkeit im Flageolett und Doppel-Flageolettspiele durch den Vortrag der Schlusspiece kund gab. Das Fräulein, welches bei noch weiterer Ausbildung zu den besten Erwartungen berechtigt, wurde durch rauschenden Beifall und auch durch eine Kranzspende ausgezeichnet.«

<sup>44</sup> \*\*\*: Státu nebezpečná pout českých hudebníků do Ruska, *Národní listy*, 7 (1867) 136, 2.

<sup>45</sup> \*\*\*: W tych dniach..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 55, 6.

<sup>46</sup> \*\*\*: Wczoray zapowidziany..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 65, 4.

<sup>47</sup> \*\*\*: Koncert, *Gazeta Polska*, (1868) 60, 3.

<sup>48</sup> \*\*\*: Besjednica, *Dragoljub*, II (1868) 334-335, 799.

po 125 srebrnih rubalja još iz vremena propale turneje. Pokušao je naplatiti tražbinu u vrijeme dok je Lukšić bio imenovani predstavnik hrvatskog izložbenog odbora tijekom Bečke svjetske izložbe 1873, ali nije poznato je li u tome uspio.<sup>49</sup> U nizu uspješnih samostalnih koncerata po baltičkim zemljama sudjelovao je i Ludmillin otac Ivan Weiser kao koncertni majstor što nameće jasnu pretpostavku da je znao svirati i da je poznao note.<sup>50</sup> Ludmilla Weiser nastupila je u poznatom sveučilišnom gradu Dorptu (današnjem Tartuu u Estoniji) iz kojega je 14. svibnja 1868. napisala pismo svojoj majci Ani u Zagreb.<sup>51</sup> Treba napomenuti da nema potvrde ponovnog nastupa u Rigi u lipnju 1868. u dnevniku *Rigasche Zeitung*, niti posljednjeg nastupa u Dorptu u dnevniku *Dorptsche Zeitung*. Ipak, na početku baltičke turneje, osim potvrđenih, predviđaju se i nastupi u Cēsisu i Valmieri u Latviji te Valgi i Pärnu u Estoniji. Kritike su uglavnom bile izrazito pozitivne, osim ponekog komentara na račun nedostatka snage, koji je povezan s javnim mnijenjem da je violina isključivo muško glazbalo i da su za žene, s obzirom na osjećajnost, primjereniji nježniji komadi. Kako bilo, krajem 1868. Ludmilla se vraća u Zagreb s ocem

<sup>49</sup> Obiteljski spisi.

<sup>50</sup> \*\*\*: Fremden-Liste, *Dorptsche Zeitung*, 80 (1868) 100, 3.

<sup>51</sup> »Mila majko! Nisam ti mogla već dugo pisati, jer ovdje imamo velike daljine putovanjem da prebacimo, dok u koj varoš stignemo: ovdje su varoši jako daleko jedan od drugoga; nu pošto u Dorpatu ostati namjeravamo više od 10 dana, to ti dospievam odavde štogod pisati. Prije svega rada bi znati jesi li onih... komada cekina po 10 franaka komad, točno primila, koje sam ti poslala iz Rige, i jesi li zdrava, ko što smo ja i otac hvala bogu zdravi i veseli? Majko draga! Nama je sada, odkada smo sami, veoma dobro, svuda smo kao Hrvati dobro primljeni, mene svuda odlikuju, prijme imam dobre, samo žalim, što ti takodjer iz manjih gradova nemogu poslati novaca, jerbo se novci u manjih gradovih neprijaju. Dorpat je glavni grad u Livlandu ima jedno od najznamenitijih sveučilištih u Rusiji, preko 680 slušatelja, a to su ti ne golobradi mladići kao na svučilištih u Austriji, već muževi od 20 do 40 godina, i marljivo polaze predavanja... Professore imadu izvrsne, i svi su na prvih universitetih evropskih svršili nauke. Sad ću ti majko draga! Opisati malo i zemlju ovu, i utisak, koj je na mene učinila, jer će to znam i tebe zanimati. Sunce ovdje sada zapada istom poslie devet i po sati navečer, a radja se već u tri sata u jutro, može se skoro do ponoći na ulici dobro čitati, tako ti je jasna noć; samo od 12 do 1 ure po po noći suton je, kao kod nas kad na pozdravljenje zvoni. No premda sunce ciao dan sija, ipak je zrak oštar, jer je bliže sjevernomu polu. Mi smo ovdje sjeverno na granici od Islanda, sjeverne Norveške i Švedske. Gradovi su ovdje ponajviše njemački. Primaju nas svuda bes razlike i Niemci i Rusi najusrdnije. Ovamo dolazi riedko po gdjejkoji strani umjetnik, domaći ruski umjetnici dodju kad i kad, ali bez gospoja, jer je ovdje putovanje veoma težko, a zašto? Uvidit ćeš, ako ti opišem u kratko poštanska kola. To ti je odozgo otvoreni od dasaka sabijeni sanduk ko što su kod nas obična kola za gnoj voziti. U ovaj sanduk dobiješ dva snopa slame, da si sjedalo načiniš, ili da ju podase prostreš, i na nju se pružiš; a to ti je posebna posta, te moraš, ako hoćeš da putuješ, kao mi s prtljagom, uzeti dvojta takova kola sa pet konja, dva pod kola za prtljagu, a tri konja pod kola za nas. – Medjutim ovdje ti se veoma srdačno i dobro živi, a pije se više i skuplje nego li kod nas; piju samo šampanska vina, koga staklo od polića (ili zagrebačke holbe) stoji po 2 do 4 rublje t.t. 3 for. 20 do 6.fr. 40 novč. a.v. Koncem ovoga ili početkom idućega mjeseca vratit ćemo se opet u Rigu, gdje ćemo dati 10. ili 12. lipnja koncert, koj nam je već unapred zajamčen sa 300 rubalja. Brzovoj od 20 rieči stoji odavde do Zagreba 4 rublja. Na 18. svibnja u 8 sati na večer dati ćemo posljednji koncert u Dorpatu i to u veličanstvenoj dvorani sveučilištnoj. Po dovršenom koncertu poslat ću ti ovdašnje novine, da vidiš i da pokažeš našim znancem u Zagrebu, šta i kako o mom napredku i uspjehu pišu. Ovdje ti pošiljam – pruskih talira itd. upotrebi ih, kako te volja. A sada s bogom mila moja majko! Pozdravi mi sve naše znance u miloj domovini, liepoj hrvatskoj zemlji našoj, kojoj para na svietu nema; ljubi te u duhu tvoja. Ljudmilla«. \*\*\*: Besjednica, *Dragoljub*, II (1868) 334-335, 799.



Dienstag den 7. Mai 1868.  
im großen Hörsaale der Kaiserl. Universität

# CONCERT

der Violin-Virtuosin

**Ludmilla Weiser aus Agram.**

## Programm.

- 1) **Romanze**, F-dur . . . . . Beethoven.
- 2) **Männerquartett.**
- 3) **Les Arpèges** . . . . . Prume.
- 4) **Männerquartett.**
- 5) **Mélancolie** . . . . . Hellmesberger.
- 6) **Männerquartett.**
- 7) **Fantasie** über Croatische National-Lieder . . . . . Schwarz.

**Billets** zu numerirten Sitzplätzen à 1 Rubel, Stehplätze à 75 Kop. und zur Gallerie à 30 Kop. sind in der Buchhandlung des Herrn Hoppe und am Concertabend an der Kasse zu haben.

**Anfang 8 Uhr, Kassenöffnung 7 Uhr.**



Ivanom. Dana 6. prosinca 1868. održala je vjerojatno posljednji službeni koncert u Zagrebu u Narodnom kazalištu za potrebe prikupljanja sredstava za izgradnju nove zgrade Hrvatskog pjevačkog društva »Kolo«. <sup>52</sup> Prije toga, Franjo Vrbanić, tajnik »Kola«, uputio je Ludmilli Weiser pozivno pismo u kojem piše: »Štovanoj gospojici Ljudmili Veizerovoj, Podpisani odbor duboko uvjeren o Vašoj po bielom svietu obće poznatoj vieštini na gudalah, umoljava Vas štovana gospojice najuljudnije, da svojom vieštinom sudjelovati izvolite na koncertu...«. <sup>53</sup> Tako je vjerojatno posljednji put u Zagrebu nastupila Ludmilla Weiser, premda je jedina sačuvana Ludmillina fotografija s violinom snimljena u Zagrebu 1869. u fotografskom ateljeu poznatog zagrebačkog fotografa Hermanna Fickerta. <sup>54</sup> Koliko je obitelji poznato, Ludmilla Weiser svirala je na violini nekog talijanskog majstora [violina je vidljiva na fotografiji Ludmille Weiser iz 1869, sl. 8, op. J. J.] koja nije ostala sačuvana premda nije nemoguće da ju je izradio i njezin otac Ivan Weiser, za kojega je već muzikolog Karel Jalovec pisao da je radio po modelu napuljske glazbalske obitelji Gagliano i da su mnoge njegove violine potpisane upravo Gaglianovim imenom. Nažalost, Ludmillinoj violini izgubio se trag. Isto tako, po obiteljskoj predaji, Ludmilla se s posebnim veseljem sjećala crvenih čizmica u kojima je kao dijete nastupala i koliko se veselila javnim nastupima. Sudeći po putnim propusnicama u obiteljskim spisima, Ludmilla je imala plavu kosu i oči te je bila vitke građe. Vjerojatno je upravo zbog ugodne vanjštine Ludmilla prikupila velik broj pisama i pjesama onodobnih udvarača.

### *Nakon vjenčanja*

Dana 2. svibnja 1869. <sup>55</sup> Ludmilla se vjenčala u bečkoj luteransko-evangeličkoj crkvi za znamenitog estonskog arhitekta Reinholda Ludwiga Ernsta Gulekea (1834-1927) i završila s aktivnom glazbeničkom karijerom. <sup>56</sup> Naime, luteranska obitelj Reinholda Gulekea teško je prihvatila školovanu i priznatu violinsku virtuoskinju rimokatoličke vjere i u predbračnom je ugovoru inzistirala da Ludmilla prestane javno nastupati. Upravo zato Reinhold je sedam puta uzaludno prozio Ludmillu Weiser, dok na kraju brak, konačno, ipak nije sklopljen. Po kazivanju obitelji, kao znak sjećanja na osam prosidba, Reinhold je dao izraditi zaručnički prsten s

<sup>52</sup> \*\*\*: Zapisnik, *Narodne novine*, XXXIV (1868) 284, 3.

<sup>53</sup> Obiteljski spisi.

<sup>54</sup> Fotografija se nalazi u vlasništvu obitelji. Vjerojatno je riječ o fotografiji s namještenom scenografijom, uobičajenom za ono vrijeme, s obzirom na to da je tada Fickert imao svoj atelje na Markovom trgu. (\*\*): Hermann Fickert, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 79, 4.)

<sup>55</sup> \*\*\*: Trauung, *Agramer Zeitung*, XLIV (1869) 103, 2.

<sup>56</sup> U obiteljskim spisima ipak postoji još jedan podatak o nastupu Ludmille Guleke za vrijeme života u Stettinu (danas Szczeczinu u Poljskoj). Ondje je nastupila 10. ožujka 1874. kao Milla Guleke zajedno s Kabischem u »Börsensaale« u organizaciji pijanista Rudolpha Nathusiusa.



Sl. 8: Ludmilla Weiser u Zagrebu 1869.



Sl. 9: Zaručnički prsten  
Ludmille Weiser

osam dijamanta i jednim zelenim safirom koji je predstavljao Ludmillinu šumovitu domovinu Hrvatsku. Ludmilla se ubrzo trajno odselila iz Hrvatske i živjela je u Berlinu 1870-1871, u Stettinu 1872-1874, Pärnu 1875-1881, Dorptu (Tartu) 1881-1906, ponovno u Berlinu tijekom 1906. i zatim u Hamburgu, Marburgu, Strassburgu i Jeni. U biografskim izvorima kao Reinholdova supruga spominje se »Violinvirtuosin« [violinska virtuoskinja]<sup>57</sup> Ludmilla rođena Weiser iz Zagreba. Obitelj se često selila prateći karijeru Reinholda i sinova. Reinhold i Ludmilla imali su sinove: (prerano preminuloga) Reinholda (1870-1871), Georga i Nikolaia Gulekea.<sup>58</sup> Ludmillina je majka Ana nakon smrti supruga Ivana Weisera starijeg 1884. proдалa njegove dugovječne trgovine glazbalima i popratnim priborom, te se trajno odselila iz Hrvatske i živjela sa kćerkom Ludmillom. Dana 26. srpnja 1893. umrla je u

<sup>57</sup> \*\*\*: Guleke, Reinhold Ludwig Ernst, *Baltisches Biographisches Lexikon digital*, <http://www.bbl-digital.de/eintrag/Guleke-Reinhold-Ludwig-Ernst-1834-1927/> (30. 11. 2016); Olaf WELDIN et al.: *Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710-1960*, Köln, Wien: Böhlau Verlag, 1970, 277; Otto RENKHOFF: *Nassauische Biographie: Kurzbiographien aus 13 Jahrhunderten*, Wiesbaden, 1992, 258.

<sup>58</sup> Georg Guleke (1879-1915) bio je mornarički poručnik u poznatoj brodarskoj tvrtki »America Line«. Njegova obitelj zbog posla se preselila iz Rige u Hamburg te ga je pratila njegova majka Ludmilla. Tijekom Prvoga svjetskog rata Georg je radio u trgovačkoj mornarici za Britance, ali mu je zatim naređeno da se ukrca na njemački bojni brod. S obzirom na to da je tečno govorio ruski, engleski, njemački i francuski, Nijemci su strahovali da je špijun. Poginuo je 1915. tijekom službe na njemačkom razaraču pod nerazjašnjenim okolnostima.

Nikolai Guleke (1878-1958) ostvario je svjetski priznatu karijeru kao kirurg i cijenjeni sveučilišni profesor u Njemačkoj. Studirao je u Petrogradu, Berlinu, Münchenu, Bonnu, Rostocku, Strasbourgu i na kraju živio u Marburgu i Jeni. Objavio je mnoge radove na području medicine, te u njegovu čast kirurško društvo »Thüringische Gesellschaft für Chirurgie« dodjeljuje godišnju nagradu »Nicolai Guleke«. Podatke sam prikupio od obitelji.

Tartuu u Estoniji.<sup>59</sup> Po pričanju potomaka obitelji Weiser, Ludmilla je bila iznimno brižna, ali i stroga. Nakon neočekivane smrti sina Georga 1915. brinula se o njegovom dvogodišnjem sinu Hansu Georgu. Pokušala ga je u ranom djetinjstvu učiti violinu i omogućila mu je najbolje učitelje, ali je vjerojatno zbog strogog režima učenja Hans izbjegavao svirati prvu violinu do kraja života bez obzira što je bio članom mnogih gudačkih kvarteta. Ludmilla Weiser umrla je u Jeni 25. prosinca 1933. i pokopana je na starom gradskom groblju Nordfriedhof<sup>60</sup> uz supruga Reinholda, potpuno zaboravljena u glazbenoj povijesti.

### *Završna razmatranja*

Otkriće prve violinistice u nas, Ludmille Weiser, od iznimne je važnosti za povijest glazbe općenito i posebno za razvoj violinističke glazbe. Tim više što je u njezino vrijeme violina bila izrazito muško glazbalo, pa je među ženama bila prava rijetkost postići svjetski priznatu slavu. Primjeri violinistica poput sestara Milanollo, Gabriele von Wendheim, sestara Ferni, Anne Blunt, Wilme Nerude-Normann, Charlotte Dekner, Natalie Lechner Bauer, Marie Soldat Röger, Arme Senkrah i Gabriele Wietrovitz rijetke su iznimke. Unatoč poteškoćama, navedene glazbene umjetnice pokazuju da se uz znatno više truda i odricanja moglo izboriti za svoje mjesto u pretežno muškom glazbenom svijetu druge polovine 19. stoljeća. Glazbene solistice onoga vremena nerijetko su završavale karijeru nakon vjenčanja, što svjedoči i o društvenom pogledu na nespojivost uloge supruge i majke s javnim nastupima pod svjetlima svjetskih pozornica. Ludmillina je karijera, bez obzira na to što je aktivno trajala relativno kratko, jasan znak da su talentirani pojedinci iz malih zemalja poput Hrvatske katkad mogli dostići svjetski ugled. Ludmilla Weiser zasigurno je zaslužila počasno mjesto uz poznatije muške kolege, što uistinu služi na čast Hrvatskom glazbenom zavodu.<sup>61</sup>

U prilog rekonstrukciji života i djelovanja Ludmille Weiser navest ću popis s više od četrdeset i pet koncerata koje sam uspio potvrditi u domaćoj i stranoj periodici i izvornim obiteljskim spisima. Zatim slijedi tablica (poredana kronološki i abecedno) glazbenika koji su na koncertima sudjelovali uz Ludmillu Weiser, te tablica (poredana abecedno) zabilježenih izvedenih skladbi s imenima njihovih skladatelja. Na samome kraju rada prilažem opsežnu bibliografiju od više od sto-

<sup>59</sup> \*\*\*: 1893. Todes-Anzeige, *Neue Dörptsche Zeitung*, 82 (1893) 169, 4.

<sup>60</sup> Podatak mi je javio gosp. Bertram Flößner iz gradskog komunalnog poduzeća u Jeni, kojemu od srca zahvaljujem.

<sup>61</sup> Zahvaljujem Nadi Bezić, Vlatki Dugački, Mislavu Gabelici, Filipu Hameršaku, Stipici Grgiću, Maruši Zupančić i Vileni Vrbanić na konstruktivnim prijedlozima oko uređenja i uobličavanja ovog rada.

tinu i pedeset jedinica o Ludmilli Weiser uz napomenu da je u dosadašnjim bibliografskim izvorima zabilježeno samo pet jedinica.<sup>62</sup>

#### KRONOLOŠKI POPIS PRONAĐENIH PODATAKA O KONCERTIMA LUDMILLE WEISER S IZVORIMA:

- 31. 7. 1860. Zagreb, Ispitni koncert Glazbene škole HGZ-a**  
 \*\*\*: Musikvereinschule, *Agramer Zeitung*, XXXV (1860) 175, 685.
- 27. 7. 1861. Zagreb, Ispitni koncert Glazbene škole HGZ-a**  
 \*\*\*: Lokales, *Agramer Zeitung*, XXXVI (1861) 172, 667.
- 21. 6. 1862. Zagreb, Koncert pjevačice Liduine Capelli u Narodnom zemaljskom kazalištu**  
 \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 141, 500.  
 \*\*\*: Das Abschieds-Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 143, 509.  
 \*\*\*: U subotu dne 21. lipnja..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 139, 365.  
 \*\*\*: Primadonna Liduina Capelli..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 141, 378.
- 28. 7. 1862. Zagreb, Ispitni koncert Glazbene škole HGZ-a**  
 \*\*\*: Program za izpitni koncert pitomacah narodnoga zemaljskog glasbenog zavoda, *Narodne novine*, XXVIII (1862) 24, 95.  
 \*\*\*: Zagreb. Dne 28. serpnja..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 27, 107.  
 \*\*\*: Program za izpitni koncert pitomacah narodnoga zemaljskoga glasbenoga zavoda, *Pozor*, III (1862) 172, 546.
- 13. 9. 1862. Zagreb, Koncert pjevačice Irme Terputec u Narodnom zemaljskom kazalištu**  
 \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 210, 752-753.  
 \*\*\*: Umietnost, *Narodne novine*, XXVIII (1862) 63, 253.
- 7. 9. 1863. Zagreb, Samostalni koncert u Dvorani**  
 \*\*\*: Das interessant..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 202, 2.  
 \*\*\*: Das Heute..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 203, 2.  
 \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 204, 3.  
 \*\*\*: Program..., *Narodne novine*, XXIX (1863) 202, 811.  
 \*\*\*: Koncert, *Pozor*, IV (1863) 202, 807.
- Između 8. 9. i 17. 9. 1863. Valpovo, Koncert kod baruna Prandaua<sup>63</sup>**  
 GOGLIA, Antun: Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu (1827.-1927.), *Sv. Cecilija*, XX (1926) 5, 166.  
 KUHAČ, Franjo Ks.: Zbirka muzikološkog gradiva, Ludmila Veizer XVII-3-V-70-77, Arhiv HAZU
- 18. 9. 1863. Zagreb, Koncert Matilde Malinger u Dvorani zemaljskog zavoda – nije izvela**  
*Les Arpeges* François Prumea zbog ozljede prsta  
 \*\*\*: Durch das bestreben..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 210, 2.

<sup>62</sup> Vajser, Ljudmila, *Bibliografija rasprava i članaka, Struka VI: Muzika*, Marija Kuntarić (ur.), Zagreb: Jugoslavenski lekiskografski zavod »Miroslav Krleža«, sv. 13 i 14, 1984, 1986, natuknice pod br. 1741, 1879, 12.782, 21.533, 37.589.

<sup>63</sup> Riječ je vjerojatno o nastupu u Dvorcu Prandau-Normann kod vlastelina i prvoga predsjednika Glazbenoga društva u Zagrebu baruna Gustava Prandaua (1807-1885).



- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 211, 2.  
 \*\*\*: Umietnost, *Narodne novine*, XXIX (1863) 210, 843.  
 \*\*\*: Program, *Narodne novine*, XXIX (1863) 211, 847.  
 \*\*\*: Poziv, *Pozor*, IV (1863) 210, 840.  
 \*\*\*: Program, *Pozor*, IV (1863) 211, 844.
- 26. 8. 1864. Zagreb, Samostalni koncert u Narodnom zemaljskom kazalištu u Zagrebu**  
 \*\*\*: Koncert glasbeno-deklamatorni, *Domobran*, I (1864) 84, 2.  
 \*\*\*: Koncert, *Narodne novine*, XXX (1864) 197, 2.  
 \*\*\*: Koncert, *Naše gore list*, III (1864) 5, 204.  
 FILIPOVIĆ, Ivan (Ф.....h): Koncerti, *Domobran*, 1 (1864) 87, 3.
- 12. 9. 1864. Varaždin, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: T. Warasdin, *Agramer Zeitung*, XXXIX (1864) 208, 2.
- 17. 9. 1864. Zagreb, Koncert s pijanisticom Izabelom Mihić u Narodnom domu**  
 \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XXXIX (1864) 212, 2.  
 \*\*\*: Concert, *Agramer Zeitung*, XXXIX (1864) 213, 2.  
 \*\*\*: Koncert pijanistice Izabele Mihićeve, *Domobran*, I (1864) 103, 4.
- 18. 8. 1865. Zagreb, Samostalni koncert u Narodnom zemaljskom kazalištu**  
 \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 188, 3.  
 \*\*\*: Koncert gospodične Vaiserove, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 189, 3.  
 \*\*\*: Program, *Domobran*, II (1865) 187, 4.  
 \*\*\*: Koncert, *Naše gore list*, V (1865) 24, 194.
- 26. 8. 1865. Zagreb, Koncert s pjevačicom Matildom Mallinger u Narodnom zemaljskom kazalištu**  
 \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 195, 2.  
 \*\*\*: Program glasbenoga koncerta, *Narodne novine*, XXXI (1865) 196, 3.  
 M.: Koncert, *Naše gore list*, V (1865) 25, 202.
- 2. 9. 1865. Varaždin, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: T. Warasdin. *Agramer Zeitung*, XL (1865) 204, 3.
- 17. 9. 1865. Pešta, Samostalni koncert u Nacionalnom kazalištu**  
 \*\*\*: Die Vorzeuge..., *Blätter für Musik, Theater und Kunst*, XI (1865) 76, 304.  
 \*\*\*: Theater-Nachrichten, *Die Presse*, XVIII (1865) 260, 3.  
 \*\*\*: Frl. Ludmilla Weiser, *Fremden-Blatt*, XIX (1865) 258, 5.  
 \*\*\*: Im Pester Nationaltheater, *Fremden-Blatt*, XIX (1865) 261, 6.  
 \*\*\*: Ludmilla Weiser, *Nemzeti Színház*, 17. 9. 1865. szám. 113.  
 \*\*\*: Vasárnap, *Vasárnapi Ujság*, 24. 9. 1865, 494.
- 4. 10. 1865. Osijek, Samostalni koncert u dvorani »Casina« u Osijeku**  
 \*\*\*: Neustes aus Nah und Fern, *Esseker Localblatt und Landbote*, II (1865) 80, 322.
- 9. 10. 1865. Novi Sad, Samostalni koncert u Dvorani »Kod Carice Elisavete«**  
 \*\*\*: U prošlu subotu, *Domobran*, II (1865) 239, 3.  
 \*\*\*: U prošlu subotu..., *Napredak*, XVIII (1865) 81, 3.
- 11. 10. 1865. Osijek, Koncert s orguljašem Ivanom Nepomukom Hummelom u »Gradskom vrtu«**  
 \*\*\*: Neustes aus Nah und Fern, *Esseker Localblatt und Landbote*, II (1865) 82, 330.
- KUHAČ, Franjo Ks: Zbirka muzikološkog gradiva, Ivan Nepomuk Hummel XVII-3/2 H-254, Arhiv HAZU



**21. 10. 1865. Novi Sad, Samostalni koncert**

\*\*\*: Ljudmila Vaizerova, *Narodne novine*, XXXI (1865) 246, 3.

\*\*\*: Concert, *Neusatzter Lokalblatt und Bacskair Bote*, IX (1865) 44, 3.

**5. 11. 1865. Beograd, Samostalni koncert u Dvorani »Kod srpske krune«**

\*\*\*: «Vidovdan» o zagrebkinji gospodični Ljudimili Vaizerovoj, *Domobran* II (1865) 264, 4.

\*\*\*: Beogradske vesti, *Srpske novine*, XXXI (1865) 118, 515.

\*\*\*: Beogradske novosti, *Vidov dan*, V (1865) 117, 3.

J-y: Beogradske novosti, *Vidov dan* V (1865) 118, 3.

J.: Koncert. *Vidov dan*, 5 (1865) 119, 4.

**6. 12. 1865. Zagreb, Samostalni koncert u Narodnom zemaljskom kazalištu**

\*\*\*: Die Violinkunstlerin, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 279, 3.

\*\*\*: Heute Abend..., *Agramer Zeitung*, XL (1865) 280, 3.

\*\*\*: Das Concert, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 286, 3.

\*\*\*: Program, *Domobran*, II (1865) 279, 4.

\*\*\*: Program glasbenoga koncerta, *Narodne novine*, XXXI (1865) 196, 3.

\*\*\*: Program, *Narodne novine*, XXXI (1865) 197, 3.

\*\*\*: Koncert gdčne. Veizerove, *Naše gore list*, V (1865) 35, 283.

\*\*\*: Iz Zagreba..., *Novice gospodarskih, obrtniških in narodnih stvari*, XXIV (1866) 50, 412.

\*\*\*: Književnost i umjetnost, *Pozor*, IV (1865) 19, 73.

**6. 3. 1866. Beč, Koncert s čelistom Szczepanowskim i pijanisticom Bernstein u Cvjetnoj dvorani »Vrtnoga društva«**

\*\*\*: Das Konzert..., *Neues Fremden-Blatt*, II (1866) 63, 6.

**5. 12. 1866. Zagreb, Koncert s pijanisticom i pjevačicom Annom Kupkom u Narodnom zemaljskom kazalištu**

\*\*\*: Concert, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 298, 3.

\*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 299, 3.

\*\*\*: Agram, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 300, 3.

\*\*\*: Agram i Programm, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 304, 3.

\*\*\*: Dem Concerte, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 306, 3.

\*\*\*: Die Violinistin Ludmilla Weiser..., *Neue Zeitschrift für Musik*, LXII (1866) 51, 433.

Koncert / Ljudmila Weiser i Ana Kupka. 1866, kazališna cedulja, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU, <http://dizbi.hazu.hr/object/14168> (21. 11. 2016)

**12. 12. 1866. Ljubljana, Koncert s pijanisticom i pjevačicom Annom Kupkom u Dvorani Casino društva**

\*\*\*: Seit wenigen tagen..., *Laibacher Zeitung*, (1866) 282, 1874.

\*\*\*: Einladung, *Laibacher Zeitung*, (1866) 283, 1885.

\*\*\*: Einladung, *Laibacher Zeitung*, (1866) 284, 1894.

\*\*\*: Concert, *Laibacher Zeitung*, (1866) 285, 1897.

\*\*\*: Mann schreibt aus Laibach..., *Zellner's Blätter*, XIII (1867) 5, 4.

**21. 12. 1866. i 4.1.1867. Trst, Koncert s pijanisticom i pjevačicom Annom Kupkom u Dvorani Casina »Schiller«**

\*\*\*: Articoli comunicati, *Il cittadino*, I (1866) 68, 270.

\*\*\*: La Liedertafel della Società Schiller, *Il Diavoletto*, XX (1867) 1, 3.

\*\*\*: Sono tra noi..., *La Scena*, IV (1866) 34, 135.

\*\*\*: Concerto, *Osservatore Triestino*, I (1866) 2, 2320.

- \*\*\*: Sala del Casino Schiller, *Osservatore Triestino*, I (1866) 2, 2328.
- 27. 1. 1867. Maribor, Koncert s pijanisticom i pjevačicom Annom Kupkom Dvorani Casina**  
 \*\*\*: Konzert, *Marburger Zeitung*, VI (1867) 8, 4.
- 18. 6. 1867. Klagenfurt, Koncert s pijanisticom Annom Kupkom u dvorani novog »Casina«**  
 \*\*\*: Anzeige, *Klagenfurter Zeitung*, (1867) 137, 354.  
 \*\*\*: Concert, *Klagenfurter Zeitung*, (1867) 139, 554.  
 \*\*\*: Vorigen Dienstag, *Süddeutsche Post*, I (1867) 49, 291.
- 9. 7. 1867. Bad Reichenhall, Koncert s pjevačicom Emilie Kalus u Kursalon**  
 \*\*\*: Aus Reichenhall..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 156, 3.
- 27. 7. 1867. Bad Ischl, Koncert u Kursale**  
 \*\*\*: Die Violin-Virtuosin..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 172, 3.
- 7. 9. 1867. Salzburg u gradskom kazalištu s Annom Kupkom**  
 \*\*\*: Uebermorgen..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 200, 3.  
 \*\*\*: Das Concert..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 202, 3.  
 \*\*\*: In den nächsten Tagen, *Tages-Post*, III (1867) 219, 3.
- 16. 9. 1867. Salzburg u gradskom kazalištu s Annom Kupkom**  
 \*\*\*: Die erste Produktion..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 210, 3.
- 26. 9. 1867. Pisak nad Otavom, Samostalni koncert**  
 Razni obiteljski spisi
- 1. 10. 1867. Česke Budějovice, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: Theater und Concert, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 78, 2.
- 11. 10. 1867. Česke Budějovice, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: Freitag Abends, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 81, 3.  
 \*\*\*: Das am verflossenen Freitags, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4.  
 \*\*\*: Budweis, 12.Oct., *Bohemia*, 40 (1867) 246, 3008.
- 1. 11. 1867. Strakonice, Samostalni koncert**  
 Razni obiteljski spisi
- 6. 12. 1867. Prag, Koncert Mješovitog zbora Umělecké Besedy u Pragu**  
 \*\*\*: Mikulášský večer, *Národní listy*, 7 (1867) 247, 2 i prilog broju 247.
- 15. 12. 1867. Kolin, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: V Kolíně, *Národní listy*, 7 (1867) 255, 3.
- 20. 12. 1867. Kutna Hora, Samostalni u gradskom kazalištu**  
 \*\*\*: Horvatka sl. Ludmila Weiserova, *Národní listy*, 7 (1867) prilog broju 260.
- 5. 1. 1868. Hrudim, Samostalni koncert u dvorani »Besede«**  
 \*\*\*: Horvatská umlkyně na housle, *Národní listy*, 8 (1868) 5, 3.  
 \*\*\*: Z Chrudimi, *Národní listy*, 8 (1868) 13, 3.
- 9. 2. 1868. Litoměřice, Samostalni koncert**  
 \*\*\*: Am 9. Februar..., *Leitmeritzer Wochenblatt*, 30 (1868) 7, 53.
- Između 11. 3. i 16. 3. 1868. Varšava, Koncert Lukšičeve »družine slavenskih pjevača« u Dvorani Resursa Obywatelska**  
 \*\*\*: W tych dniach..., *Gazeta Warszawska*, (1868) 56, 3.  
 \*\*\*: Koncert, *Gazeta Polska*, (1868) 60, 3.  
 \*\*\*: W tych dniach..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 55, 6.  
 \*\*\*: Wczoray zapowiedziany..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 65, 4.

**11. 4. 1868. Riga, Samostalni koncert u gradskom kazalištu**

\*\*\*: Violinvirtuosin, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 82, 3.

\*\*\*: Eingesand, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 87, 3.

**7. 5. 1868. Dorpat (Tartu), Samostalni koncert u Zborskoj dvorani Kraljevskoga sveučilišta u Tartuu**

\*\*\*: Dienstag den 7. Mai 1868..., *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 104, 4.

\*\*\*: Dienstag 7. Mai 1868..., *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 105, 4.

**4. 7. 1868. Talin, Samostalni koncert u Kupališnom salonu – prije ovoga je održala još barem jedan koncert na istome mjestu**

\*\*\*: Reval, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 151, 2.

\*\*\*: A. Heinrich's Deutscher Bühnen-Almanach Berlin, 33 (1869), 392.

**5. 8. 1868. Liepaja, Samostalni koncert u Dvorani paviljona**

\*\*\*: Über Frl. Weiser, *Libausche Zeitung*, (1868) 91, 3-4.

–r: Locales..., *Libausche Zeitung*, (1868) 92, 3.

**9. 8. 1868. Liepaja, Samostalni koncert u Dvorani paviljona**

\*\*\*: Violin-Concert, *Libausche Zeitung*, (1868) 93, 4.

**3. 9. 1868. Memel (Klaipeda), Samostalni koncert u Dvorani »Victoria«**

\*\*\*: Memel, *Die Tonhalle*, (1868) 25, 398.

**9. 12. 1868. Zagreb, Koncert HPD-a »Kolo« u Narodnom zemaljskom kazalištu**

\*\*\*: Zapisnik, *Narodne novine*, XXXIV (1868) 284, 3.

PACEL, Vinko (V.P.): Pošurice, *Vienac*, I (1869) 1, 23-24.

ZEININGER, Benjamin: *Hrvatsko pjevačko društvo »Kolo«*. Jubilejski spis, Zagreb: Knjigotiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1892, 66.

## PREGLED GLAZBENIKA KOJI SU NASTUPILI S LUDMILLOM WEISER:

MJESTO, RAZDBOLJE, GLAZBALO	GLAZBENIK
<b>Zagreb (1860-1868)</b>	
Violina	<i>Ivan Milaković</i>
	<i>Gjuro Eisenhuth</i>
	<i>Josip Eisenhuth</i>
	<i>Adolf Felbinger</i>
	<i>Franjo Križanić</i>
	<i>Mijo Krešić</i>
	<i>Milan Uzorinac</i>
	<i>Dragutin Danielić</i>
Violončelo	<i>Josip Ban</i>
	<i>Lavoslav Kavić</i>
	<i>Ulrik Peincig</i>
	<i>Antun Hercl</i>
Glasovir	<i>Ružica Hethum</i>
	<i>Izabela Mihić</i>

	<i>Anton Pöschl</i>
Solo pjevanje	<i>Matilda Mallinger</i>
	<i>Irma Terputec</i>
	<i>Ema Vizjak</i>
	<i>Ema Vodička</i>
	<i>Dragoila Ban</i>
	<i>Sofija Kössler</i>
	<i>Ljubica Göttlinger</i>
	<i>Adela Mihić</i>
	<i>pjevači ?Šajatović i Mogulić</i>
	<i>Anna Kupka</i>
	<i>Emilie Kalus</i>
Klarinet	<i>Josip Grosse</i>
Flauta	<i>flautist ?Grasel</i>
<b>Varaždin (1864)</b>	
Flauta	<i>flautist ?Mayer</i>
<b>Novi Sad (1864)</b>	
Glasovir	<i>Isabela Mihić</i>
Solo pjevanje	<i>Adela Mihić</i>
<b>Varaždin (1865)</b>	
Violončelo	<i>Karl Udl</i>
<b>Beograd (1865)</b>	
Glasovir	<i>(Johann?) Resch</i>
<b>Osijek (1865)</b>	
Harmonij	<i>Ivan Nepomuk Hummel</i>
<b>Beč (1866)</b>	
Violončelo	<i>?Szepanowski</i>
<b>Trst (1866)</b>	
Solo pjevanje	<i>Anna Kupka</i>
	<i>Giorgio Ritter de Zahony</i>
Glasovir	<i>Eduard Bix</i>
Nepoznato	<i>?Rossi, ?Magrini</i>
<b>Ljubljana (1866)</b>	
Solo pjevanje	<i>Anna Kupka</i>
	<i>Adolf Ander</i>
<b>Maribor (1867)</b>	
Solo pjevanje	<i>Anna Kupka</i>
<b>Klagenfurt (1867)</b>	
Solo pjevanje	<i>Anna Kupka</i>
Glasovir	<i>pijanist Deker</i>

<b>Bad Reichenhall (1867)</b>	
Solo pjevanje	<i>Emilie Kalus</i>
<b>Salzburg (1867)</b>	
Solo pjevanje	<i>Anna Kupka</i>
<b>Česke Budějovice (1867)</b>	
Violončelo	<i>Josip Schrott</i>
<b>Talin (1868)</b>	
Nepoznato	<i>?Filip i ?Geisler</i>

## PREGLED SKLADATELJA I SKLADBI KOJE JE IZVELA LUDMILLA WEISER:

SKLADATELJ	SKLADBA
<b>Albest, Raimund Edler von</b>	<i>Sehnsucht Lied, ohne Worte</i>
<b>Artôt, Alexandre</b>	<i>Varijacije</i>
<b>Bazzini, Antonio Joseph</b>	<i>Concerto militare</i>
<b>Beethoven, Ludwig van</b>	<i>Romansa u F-duru</i>
	<i>Sonata u D-duru</i>
<b>Bériot, Charles Auguste de</b>	<i>Adagio</i>
	<i>Violin-solo</i>
<b>Berst, ?</b>	<i>Samoigra</i>
<b>Dont, Jakob</b>	<i>Introduction zu Kroatischen Lieder</i>
<b>Grünberger, Ludwig</b>	<i>Trio</i>
<b>Hauser, Miska</b>	<i>Domovina</i>
<b>Haydn, Joseph</b>	<i>Kvartet u D-molu</i>
<b>Hellmesberger, Georg st.</b>	<i>La Melancolie</i>
<b>Jenko, Davorin</b>	<i>Žicam</i>
<b>Klarić, Gjuro i Kviatkovski, Josip</b>	<i>Pjesnik i glasbenik</i>
<b>Kreutzer, Rudolphe</b>	<i>Koncert u E-molu</i>
<b>Mayseder, Joseph</b>	<i>Koncert u E-duru</i>
<b>Prume, François</b>	<i>Les Arpeges</i>
	<i>Retour à la vie</i>
<b>Schwarz, Antun</b>	<i>Fantazija za dvoje violine</i>
	<i>Mlada Hrvatica</i>
	<i>Narodna overtura</i>
	<i>Slavenski glasi</i>
<b>Singer, Edmund</b>	<i>Prelude pour le violon</i>
<b>Suppé, Franz</b>	<i>Lied mit Violinbegleitung</i>
<b>Vieuxtemps, Henri</b>	<i>Air varie</i>
	<i>Bouquet Americain</i>
	<i>Fantasia der G-saite di Norma</i>
	<i>Morceau brilliant</i>

	<i>Tarantella</i>
	<i>Yankee Doodle</i>

## BIBLIOGRAFIJA ČLANAKA O LUDMILLI WEISER:

- \*\*\*: Agram, *Agramer Zeitung*, XXVI (1852) 187, 1.
- \*\*\*: Musikvereinschule, *Agramer Zeitung*, XXXV (1860) 175, 685.
- \*\*\*: Lokales, *Agramer Zeitung*, XXXVI (1861) 172, 667.
- \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 141, 500.
- \*\*\*: Das Abschieds-Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 143, 509.
- \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVII (1862) 210, 752-753.
- \*\*\*: Zagreb. Dne 28. serpnja..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 27, 107.
- \*\*\*: Umietnost, *Narodne novine*, XXVIII (1862) 63, 253.
- \*\*\*: U subotu dne 21. lipnja..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 139, 365.
- \*\*\*: Primadonna Liduina Capelli..., *Narodne novine*, XXVIII (1862) 141, 378.
- \*\*\*: Program za izpitni koncert pitomacah narodnoga zemaljskog glasbenog zavoda, *Narodne novine*, XXVIII (1862) 24, 95.
- \*\*\*: Program za izpitni koncert pitomacah narodnoga zemaljskoga glasbenoga zavoda, *Pozor*, III (1862) 172, 546.
- \*\*\*: Das interessant..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 202, 2.
- \*\*\*: Das Heute..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 203, 2.
- \*\*\*: Konzert, *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 204, 3.
- \*\*\*: Durch das bestreben..., *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 210, 2.
- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XXXVIII (1863) 211, 2.
- \*\*\*: Program..., *Narodne novine*, XXIX (1863) 202, 811.
- \*\*\*: Umietnost, *Narodne novine*, XXIX (1863) 210, 843.
- \*\*\*: Program, *Narodne novine*, XXIX (1863) 211, 847.
- \*\*\*: Izkaz IV., *Narodne novine*, XXXIX (1863) 226, 907.
- \*\*\*: Koncert, *Pozor*, IV (1863) 202, 807.
- \*\*\*: Poziv, *Pozor*, IV (1863) 210, 840.
- \*\*\*: Program, *Pozor*, IV (1863) 211, 844.
- \*\*\*: T. Warasdin, XXXIX (1864) 208, 2.
- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XXXIX (1864) 212, 2.
- \*\*\*: Concert, *Agramer Zeitung*, XXXIX (1864) 213, 2.
- \*\*\*: Koncert glasbeno-deklamatorni, *Domobran*, I (1864) 84, 2.
- \*\*\*: Koncert pijanistice Izabele Mihićeve, *Domobran*, I (1864) 103, 4.
- \*\*\*: Koncert, *Naše gore list*, III (1864) 25, 204.
- \*\*\*: Koncert, *Narodne novine*, XXX (1864) 197, 2.
- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 188, 3.
- \*\*\*: Koncert gospodične Vaiserove, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 189, 3.
- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 195, 2.
- \*\*\*: T. Warasdin, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 204, 3.
- \*\*\*: Die Violinkünstlerin, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 279, 3.
- \*\*\*: Heute Abend..., *Agramer Zeitung*, XL (1865) 280, 3.



- \*\*\*: Das Concert, *Agramer Zeitung*, XL (1865) 286, 3.
- \*\*\*: Die Vorzeuge..., *Blätter für Musik, Theater und Kunst* XI (1865) 76, 304.
- \*\*\*: Theater-Nachrichten, *Die Presse*, XVIII (1865) 260, 3.
- \*\*\*: Program, *Domobran*, II (1865) 187, 4.
- \*\*\*: U prošlu subotu, *Domobran*, II (1865) 239, 3.
- \*\*\*: »Vidovdan« o zagrebkinji gospodični Ljudimili Vaizerovoj, *Domobran*, II (1865) 264, 4.
- \*\*\*: Program, *Domobran*, II (1865) 279, 4.
- \*\*\*: Neustes aus Nah und Fern, *Esseker Localblatt und Landbote*, II (1865) 80, 322.
- \*\*\*: Neustes aus Nah und Fern, *Esseker Localblatt und Landbote*, II (1865) 82, 330.
- \*\*\*: Frl. Ludmilla Weiser, *Fremden-Blatt*, XIX (1865) 258, 5.
- \*\*\*: Im Pester Nationaltheater, *Fremden-Blatt*, XIX (1865) 261, 6.
- \*\*\*: U prošlu subotu..., *Napredak*, XVIII (1865) 81, 3.
- \*\*\*: Program glasbenoga koncerta, *Narodne novine*, XXXI (1865) 196, 3.
- \*\*\*: Program, *Narodne novine*, XXXI (1865) 197, 3.
- \*\*\*: Ljudmila Vaizerova, *Narodne novine*, XXXI (1865) 246, 3.
- \*\*\*: Koncert, *Naše gore list*, V (1865) 24, 194.
- \*\*\*: Koncert gdčne. Veizerove, *Naše gore list*, V (1865) 35, 283.
- \*\*\*: Ludmilla Weiser, *Nemzeti Színház*, 17. 9. 1865. szám. 113.
- \*\*\*: Concert, *Neusatzer Lokalblatt und Bacskaier Bote*, IX (1865) 44, 3.
- \*\*\*: Književnost i umjetnost, *Pozor*, IV (1865) 19, 73.
- \*\*\*: Beogradske vesti, *Srpske novine*, XXXI (1865) 118, 515.
- \*\*\*: Brieftaus aus Croatien, Agram, *Slavische Blätter*, (1865) 518-519.
- \*\*\*: Vasárnap, *Vasárnapi Ujság*, (24. 9. 1865), 494.
- \*\*\*: Beogradske novosti, *Vidov dan*, V (1865) 117, 3.
- \*\*\*: Beogradske novosti, *Vidov dan*, V (1865) 118, 3.
- \*\*\*: Concert, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 298, 3.
- \*\*\*: Programm, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 299, 3.
- \*\*\*: Agram, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 300, 3.
- \*\*\*: Agram i Programm, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 304, 3.
- \*\*\*: Dem Concerte, *Agramer Zeitung*, XLI (1866) 306, 3.
- \*\*\*: Articoli comunicati, *Il cittadino*, I (1866) 68, 270.
- \*\*\*: Sono tra noi..., *La Scena*, IV (1866) 34, 135.
- \*\*\*: Seit wenigen tagen..., *Laibacher Zeitung*, (1866) 282, 1874.
- \*\*\*: Einladung, *Laibacher Zeitung*, (1866) 283, 1885.
- \*\*\*: Einladung, *Laibacher Zeitung*, (1866) 284, 1894.
- \*\*\*: Concert, *Laibacher Zeitung*, (1866) 285, 1897.
- \*\*\*: Die Violinistin Ludmilla Weiser..., *Neue Zeitschrift für Musik*, LXII (1866) 51, 433.
- \*\*\*: Das Konzert..., *Neues Fremden-Blatt*, II (1866) 63, 6.
- \*\*\*: Iz Zagreba..., *Novice gospodarskih, obrtničkih in narodnih stvari*, XXIV (1866) 50, 412.
- \*\*\*: Concerto, *Osservatore Triestino*, I (1866) 2, 2320.
- \*\*\*: Sala del Casino Schiller, *Osservatore Triestino*, I (1866) 2, 2328.
- \*\*\*: Theater und Concert, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 78, 2.
- \*\*\*: Freitag Abends, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 81, 3.
- \*\*\*: Das am verflossenen Freitags, *Anzeiger aus dem südlichen Böhmen*, VI (1867) 83, 3-4.

- \*\*\*: Budweis, 12. Oct., *Bohemia*, 40 (1867) 246, 3008.
- \*\*\*: La Liedertafel della Società Schiller, *Il Diavoletto*, XX (1867) 1, 3.
- \*\*\*: Anzeige, *Klagenfurter Zeitung*, (1867) 137, 354.
- \*\*\*: Concert, *Klagenfurter Zeitung*, (1867) 139, 554.
- \*\*\*: Die Violinspielerin..., *Linzer Abendbote*, XIII (1867) 218, 2.
- \*\*\*: Konzert, *Marburger Zeitung*, VI (1867) 8, 4.
- \*\*\*: Státu nebezpečná pout českých hudebníků do Ruska, *Národní listy*, 7 (1867) 136, 2.
- \*\*\*: Violinistka Ludmila Weiserova, *Národní listy*, 7 (1867), prilog broju 245.
- \*\*\*: Míkulášský večer, *Národní listy*, 7 (1867) 247, 2 i prilog broju 247.
- \*\*\*: V Kolíně, *Národní listy*, 7 (1867) 255, 3.
- \*\*\*: Horvatka sl. Ludmila Weiserova, *Národní listy*, 7 (1867), prilog broju 260.
- \*\*\*: Die auf ihren bisherigen Kunstreisen, *Salzburger Zeitung*, (1867) 149, 3.
- \*\*\*: Aus Reichenhall..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 156, 3.
- \*\*\*: Die Violin-Virtuosin..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 172, 3.
- \*\*\*: Die Violinvirtuosin..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 197, 3.
- \*\*\*: Uebermorgen..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 200, 3.
- \*\*\*: Das für morgen..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 201, 3.
- \*\*\*: Das Concert..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 202, 3.
- \*\*\*: Das Concert..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 205, 3.
- \*\*\*: Concert der Fräulein Weiser und Kupka, *Salzburger Zeitung*, (1867) 207, 2-3.
- \*\*\*: Die erste Produktion..., *Salzburger Zeitung*, (1867) 210, 3.
- \*\*\*: Vorigen Dienstag, *Süddeutsche Post*, I (1867) 49, 291.
- \*\*\*: In den nächsten Tagen, *Tages-Post*, III (1867) 219, 3.
- \*\*\*: Bezüglich, *Tages-Post*, III (1867) 227, 4.
- \*\*\*: Mann schreibt aus Laibach..., *Zellner's Blaetter*, XIII (1867) 5, 4.
- \*\*\*: Memel, *Die Tonhalle*, (1868) 25, 398.
- \*\*\*: Eine junge Violinistin, *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 91, 1.
- \*\*\*: Fremden-Liste, *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 100, 3.
- \*\*\*: Dienstag den 7. Mai 1868..., *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 104, 4.
- \*\*\*: Dienstag 7. Mai 1868..., *Dörptsche Zeitung*, 80 (1868) 105, 4.
- \*\*\*: Besjednica, *Dragoljub*, II (1868) 334-35, 799.
- \*\*\*: W tych dniach..., *Gazeta Warszawska*, (1868) 56, 3.
- \*\*\*: Koncert, *Gazeta Polska*, (1868) 60, 3.
- \*\*\*: W tych dniach..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 55, 6.
- \*\*\*: Wczoray zapowiedziany..., *Kurjer Warszawski*, 47 (1868) 65, 4.
- \*\*\*: Über Frl. Weiser, *Libausche Zeitung*, (1868) 91, 3-4.
- \*\*\*: Violin-Concert, *Libausche Zeitung*, (1868) 93, 4.
- \*\*\*: Am 9. Februar..., *Leitmeritzer Wochenblatt*, 30 (1868) 7, 53.
- \*\*\*: Zapisnik, *Narodne novine*, XXXIV (1868) 284, 3.
- \*\*\*: Horvatská umlkyně na housle, *Národní listy*, 8 (1868) 5, 3.
- \*\*\*: Z Chrudimi, *Národní listy*, 8 (1868) 13, 3.
- \*\*\*: P. A. Luksič, *Národní listy*, 8 (1868) 62, 3.
- \*\*\*: Violinvirtuosin, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 82, 3.
- \*\*\*: Eingesand, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 87, 3.

- \*\*\*: Reval, *Rigasche Zeitung*, 91 (1868) 151, 2.
- \*\*\*: Trauung, *Agramer Zeitung*, XLIV (1869) 103, 2.
- \*\*\*: A. Heinrich's *Deutscher Bühnen-Almanach Berlin*, 33 (1869), 392.
- \*\*\*: Antun Schwarz, *Gusle*, I (1892) 2, 15-16.
- \*\*\*: Narodni zemaljski glasbeni zavod, *Gusle*, I (1892) 6, 45.
- \*\*\*: 1893. Todes-Anzeige, *Neue Dörptsche Zeitung*, 82 (1893) 169, 4.
- FAJDETIĆ, Vladimir: *Franjo Krežma (1862-1881). Hrvatski violinski virtuoz XIX stoljeća u svom i našem vremenu*, Ossijek: Zajednica kulturnih djelatnosti, 1982, 172.
- FILIPOVIĆ, Ivan (Ф.....h): Koncerti, *Domobran*, 1 (1864) 87, 3.
- GOGLIA, Antun: Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu (1827.-1927.), *Sv. Cecilija*, 20 (1926) 5, 166.
- GOGLIA, Antun: Orkestralna muzika u Zagrebu. Zagreb: preštampano iz *Sv. Cecilije*, 1935.
- GOGLIA, Antun: Violinistica Zagrebčanka Ludmila Weiser, *Zagreb*, 8 (1940) 12, 384-386.
- GOGLIA, Antun: *Domaći violinisti u Zagrebu u XIX. i XX. stoljeću*, Zagreb: Tisak narodne tiskare, 1941.
- GOGLIA, Antun: Strani violinisti u Zagrebu, *Sv. Cecilija*, 37 (1943) 2, 48.
- HADOW, William H.: *Hrvatski skladatelj: bilješke prema studiji o Josipu Haidenu*, Zagreb: Naklada E. Čić, 2005, 61.
- J-y: Beogradske novosti, *Vidov dan*, 5 (1865) 118, 3.
- J.: Koncert, *Vidov dan*, 5 (1865) 119, 4.
- JEIĆ, Jadran: Trgovina glazbalima Tomay i Tkalčić, *Hrvatska revija*, obnovljeni tečaj 10 (2010) 4, 140-147.
- JEIĆ, Jadran: Zagrebačka obitelj Weiser i zaboravljeni »Amati« tambure Ivan Weise, *Etnološka istraživanja*, 21 (2016), 57-75; 59-77.
- KOS, Koraljka: Wien – Zagreb: musikalische Kontakte und Anregungen vom Anfang des 19. Jahrhunderts bis 1918, u: *Kontakte österreichischer Musik mit Ost und Südost*, Rudolf Flotzinger (ur.), Grazer Musikwissenschaftliche Arbeiten, sv. 3, Graz: Akademische Druck- u. Verlagsanstalt, 1978, 41–48.
- KUHAČ, Franjo Ks.: Prilog za povjest glasbe južnoslavjenske, *Rad JAZU*, knj. 39 (1877) 82-83.
- KUNTARIĆ, Marija (ur.): Bibliografija rasprava i članaka, *Muzika*, Struka VI, Zagreb: Jugoslavenski lekiskografski zavod »Miroslav Krleža«, sv. 13, 14, 1984, 1986: Vajser, Ljudmila: 1741, 1879, 12.782, 21.533, 37.589.
- M.: Koncert, *Naše gore list*, V (1865) 25, 202.
- MIRANOV, Ladislav: *Metodika violine i viole 1*, Zagreb: Grafički zavod Hrvatske, 1964, 212.
- POHL, Carl Ferdinand: *Die Gesellschaft der Musikfreunde des österreichischen Kaiserstaates und ihr Conservatorium*, Wien, 1871, 175.
- RENKHOFF, Otto: *Nassauische Biographie: Kurzbiographien aus 13 Jahrhunderten*, Wiesbaden, 1992, 258.
- STAHULJAK, Zlatko: *Zagrebačka violinistička škola. Uz kratki povijesni razvoj sviranja violine u Hrvatskoj*, Zagreb: Međunarodno violinističko natjecanje »Vaclav Huml«, 2009, 6.
- PACEL, Vinko (V.P.): Pošurice, *Vienac*, I (1869) 1, 23-24.
- ŠABAN, Ladislav: Počeci Hrvatskog glazbenog zavoda u Zagrebu (1827-1829), u: *Iz starog i novog Zagreba*, IV, Ivan Bach et al. (ur.), Zagreb: Izdanja Muzeja Grada Zagreba, 1968.
- ŠABAN, Ladislav: *150 godina Hrvatskog glazbenog zavoda*, Zagreb: Hrvatski glazbeni zavod 1982, 85.

- ŠIROLA, Božidar: *Hrvatska umjetnička glazba*, Zagreb: Izdanje Matice Hrvatske, 1942, 322.  
t.č. : Koncert, *Naše gore list*, 3 (1863) 27, 215.
- TIMMERMANN, Volker: »Ein fruchtbares, social wichtiges Thema« – Eduard Hanslick und die Wiener Geigerinnen des späten 19. Jahrhunderts, u: *Musikerinnen und ihre Netzwerke im 19. Jahrhundert*, Annkatrin Babbe (ur.), Oldenburg: Schriftenreihe des Sophie Drinker Instituts, 2016, 113–129.
- WELDIN, Olaf et al.: *Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710-1960*, Köln, Wien: Böhlau Verlag, 1970, 277.
- ZEININGER, Benjamin: *Hrvatsko pjevačko društvo »Kolo«*. Jubilejski spis, Zagreb: Knjigotiskarski i litografski zavod C. Albrechta, 1892, 66.
- X: Zabavnik, *Pozor*, IV (1863) 213, 1-2.  
–r: Locales..., *Libausche Zeitung*, (1868) 92, 3.

#### IZVORI I LITERATURA:

##### *Tiskani izvori:*

- JALOVEC, Karel: *Enzyklopaedie des Geigenbaues II*, Hanau/M: Dasein, 1965, 389.
- JANOTA, Dalibor – KUČERA, Jan P.: *Malá encyklopedie české opery*, Praha, Litomyšl: Paseka, 1999.
- MENUHIN, Yehudi: *The Violin. An Illustrated History*, Paris: Flammarion, 2009.
- MIKLAUŠIĆ-ČERAN, Snježana: *Glazbeni život Zagreba u XIX. stoljeću u sojetlu koncertnih programa sačuvanih u Arhivu Hrvatskoga glazbenog zavoda*, Zagreb: Hrvatsko muzikološko društvo, 2001.
- RIEMANN, Hugo: *Violine, Riemann Musiklexikon*. Mainz: B. Schott's Soehne, II, 1961, 1490-1492.
- WEISER, Anna: Danksagung, *Agramer Zeitung*, (1884) 116, 3.

##### *Arhivski, rukopisni i elektronički izvori:*

- BARBIERI, Marija: Ema Vizjak de Nicolesco(u) / Emma Wiziak (Wizjak), *Leksikon hrvatskih opernih pjevača*, <http://opera.hr/index.php?p=article&id=14> (30. 11. 2016.)
- BARBIERI, Marija: Irma T(e)rputec-Terée, *Leksikon hrvatskih opernih pjevača*, <http://opera.hr/index.php?p=article&id=12> (30. 11. 2016.)
- BARBIERI, Marija: Matilda (Mathilde) Mallinger, *Leksikon hrvatskih opernih pjevača*, <http://opera.hr/?p=article&id=13> (1. 12. 2016.)
- Dopis kraljevskog namjesničkog vijeća 12. 5. 1863, Knjižnica i Arhiv HGZ-a
- Godišnje izvješće Hrvatskog glazbenog zavoda 1861/1862, Knjižnica i Arhiv HGZ-a
- Koncert / Ljudmila Weiser i Ana Kupka. 1866, kazališna cedulja, Odsjek za povijest hrvatskog kazališta HAZU, <http://dizbi.hazu.hr/object/14168> (21. 11. 2016.)
- KUHAČ, Franjo Ks.: Biografski i muzikografski (bibliografski) slovník, Ivan Veizer XVII-2, G.g. 108, Arhiv HAZU
- KUHAČ, Franjo Ks.: Zbirka muzikološkog gradiva, Ivan Nepomuk Hummel XVII-3/2 H-254, Arhiv HAZU
- KUHAČ, Franjo Ks.: Zbirka muzikološkog gradiva, Ludmila Veizer XVII-3-V-70-77, Arhiv HAZU

- LIZ, Emily: Great female violinists of the past, <http://www.violinist.com/discussion/response.cfm?ID=19135> (20. 11. 2016.)
- LIZ, Emily: Madame Norman-Neruda and a short history of women violinists, Part I-III, <http://www.violinist.com/blog/Mle/20106/11325/> (20. 11. 2016.)
- Matrikel Ludmilla Weiser, Schuljahre 1862/63 – 1864/65, Conservatorium der Gesellschaft der Musikfreunde in Wien
- SCHWARZ, Antun: Fantasia pour violon e piano: sur la valse de Schubert, autograf 1852, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka muzikalija i audiomaterijala
- SCHWARZ, Antun: Fantasie: für ein Violino, autograf 1861, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka muzikalija i audiomaterijala
- Razni obiteljski spisi pohranjeni kod autora rada





Sl. 10: Portret (crtež) Ludmille Weiser udane Guleke

Gospođici Ludmilli Weiser  
U spomen na 12. prosinca 1866.

Kad Vam ruka lučac vodi,  
I oživi strune Vaše,  
K'o i ja su očarane,  
Duše skladom opijene.

Kano Filomene lutnja,  
U sutonu ljeta vruća,  
Pripovijeda nama čista,  
Vaša djevojačka duša.

Na talasu duha glazbe,  
Blaženstva nam dječja sinu,  
Kao glasnik iz visina,  
Što nam nadu nosi skriv'nu.

U tajanstvu toga zvuka,  
Spokojnoga lučca glasa,  
Dočekasmo pjesmu jutra,  
Nebesima poklonjenu.<sup>64</sup>

<sup>64</sup> »Am Freulein Ludmilla Weiser«, pjesma je u autorovom slobodnom prijevodu s njemačkog koju je napisao nepoznati obožavatelj prigodom koncerta u Ljubljani. (\*\*): Concert, *Laibacher Zeitung* (1866) 285, 1897.)

An Fraulein Ludmilla Weiser  
Zu Andenken an den 12. December 1866  
Wenn, von den zarten hand geführt, der Bogen,  
Ein Leben wunderbar entlockt den Seiten,  
Wie soll ich da den stillen Zauber deuten,  
Der in die turnkne Seele kommt gezogen?  
Dein Geist, er ists', der auf der Töne Wogen,  
Uns nacht mit all' der Kindheit Seligkeiten,

Ein Friedesnbote aus des Himmels Weiten,  
Den keine erdenhoffuung noch getrogen.  
Wie mit der Sensucht Lauten Philomele  
Uns tief bewegt in lauer Sommernacht,  
So spricht zu uns die reine Mädchenseele.  
Aus diesen Klängen, mit Geheimer Macht,  
Uns rührend tief, wie aus des Bogels Kehle,  
Ein Morgenlied, dem Himmel dargebracht!

*Summary***LUDMILLA WEISER – THE FIRST PROFESSIONAL CROATIAN FEMALE VIOLINIST AND VIRTUOSO. A BIO-BIBLIOGRAPHICAL STUDY ON THE OCCASION OF 170TH ANNIVERSARY OF HER BIRTH**

This paper deals with the biography of the as yet rather unknown first female Croatian violin virtuosa Ludmilla Weiser. She was born in Zagreb in 1847 in the family of respected Zagreb luthier Ivan Weiser. At the age of five she had already been taught violin by the most prominent violin teacher in Zagreb, Antun Schwarz. Afterwards, she studied violin at the Music School of today's Croatian Musical Institute in Zagreb from 1856-1861. Because of her outstanding talent she was given financial support to study at the Vienna Conservatorium in 1862 where she was, according to my research, the first woman ever to study violin there. In Vienna she was accepted at Joseph Hellmesberger senior's class, who remained her teacher until her graduation in 1865. After completing her formal education she began playing in numerous European countries as a solo violinist or was accompanied by many well-known musicians of her time. Her professional career finished in 1869 when she married Estonian architect Reinhold Guleke. After marriage she was completely dedicated to family life, constantly moving with her husband and two sons. Perhaps, because of her relatively short but successful career or because she left Croatia relatively young, she had been almost completely forgotten in musical history, although her role in paving the way for other young women violinists, who began to emerge consistently in second half of the 19th century in Europe's most important musical institutions was unquestionably significant. The paper brings a list of more than forty confirmed performances in Croatia, Serbia, Slovenia, Italy, Austria, Hungary, Czech Republic, Poland, Estonia and Lithuania along with first comprehensive bibliography of Ludmilla Weiser. Finally, the paper includes different original documents and photographs generously shared by Ludmilla Weiser's family.